

Kodėl „Rammstein“ muzika tokia populiari Lietuvoje?	p. 3
Sally Rooney: krikščionybė – galima išeiti iš gyvenimus persmelkusio nusivylimo	p. 4
Ar Kafka buvo mizantropas?	p. 7

Kažkas su manimi ne taip

Gelbėkitės, kas galite

ANDRIJ LIUBKA

Po teisybei, ketinau padirbėti. Na, kaip padirbėti: lėktuvas iki Niujorko skrenda pakaktinai, kad spėtum sriūbelėti nemokamo viskio, pavalgyti, nusnūsti minutėlę, o tada, atvožęs kompiuterį, vis dėlto imtis darbo. Tik šįsyk nepavyko dėl dviejų priežasčių.

Visų pirma, lėktuvas priklausė prancūzų skrydžių bendrovei, o šie pakilus kaip aperityvą siūlo šampano. Tad kai nešina buteliu prie manęs priėjo stiuardėsė, aš dėl įgimto takto ir ką tik akimirksniu atsivėrusios latentinės frankofilijos neįstengiau pasakyti jai „ne“. Po penkiolikos minučių ji vėl perėjo salonu, maloniai siūlydama pakartoti. Pirmoji taurė manąją frankofiliją apčiuopiamai sustiprino, todėl su džiaugsmu priėmiau jos pasiūlymą.

O po dviejų šampano taurių žmogus išsyk pradeda prisiminti liaudies išmintį, pirmučiausia apie darbą, kuris nėra vilkas. Galiausiai kur tas vilkas galėtų nuo manęs pasprukti tokiaime aukštyje? Taigi įsijungiau klasikinę muziką salono kompiuteryje ir nekantriai laukiau pietų. Prie maisto siūlė baltojo ir raudonojo vyno, konjako, taip pat sulčių ir vandens, pastarieji, tiesą sakant, net ant žemės man nekėlė ypatingo susidomėjimo. Nėręs stačia galva į šį gurmanišką šėlsmą, apie darbą ne nebegalvoju.

Apie jį man priminė kaimynai, sėdintys gretimais. Pasimėgavę puota, jie staiga parodė nepaprastą norą bendrauti, o vienintelė potenciali pasiekiamą auka, deja, buvau aš. Kadangi iš pažiūros jie seniai perkopę aštuntą dešimtį, išsisukti nepavyko: o kas, jei šitai paskutinė jų proga pabendrauti? Miela sutuoktinių pora buvo kilusi iš Libano ir panėšėjo į Rytų karalius, pamiršusius atiduoti dovanas Mesijui. Ant jų buvo tiek aukso, kad šmėkstelėjo mintis: šiedu gabena visą savo Artimųjų Rytų tėvynės aukso rezervą.

Gardžiuodamiesi gurkšnojome konjaką ir mėgavomės pokalbiu. Išsiaiškinusi, iš kur esu, ponija pasidomėjo religija Ukrainoje. Nesileidamas į smulkmenas apie patriarchatus ir bažnyčių įvairovę, atsakiau aptakiai: esą krikščionys. Tada ji pasiteiravo, ar žinau, kuo vardu Dievas. Ji taip įdėmiai žvelgė man į akis, kad akimoiu viską supratau. Sutrikęs ieškojau atsitraukimo kelių, o jaukus lėktuvas tuosyk virto narvu, iš kurio nėra galimybės pabėgti.

– Jehova, jis vardu Jehova, – pergalingai pasakė ji.

Sutikau, mat ką dar galėjau padaryti? Žinia, kitas klausimas buvo apie mano tikėjimo tvirtumą.

– Kaip sakoma, krentančiame lėktuve ateistų nėra, – ne-drąsiai sumurmėjau. – Bet mūsų lėktuvas dar nekrenta, tai ir mano tikėjimas nėra dabar itin tvirtas.

Pora nerimastingai susižvalgė, tarytum pranešdami vienas kitam: šičia mūsų laukia galybė darbo. Kaip jau veikiausiai supratote, jų darbas tapo manojo kliuviniu – o tai antra ir paskutinė priežastis, kodėl pražiopsojau *dedlainą*.

– Ar pageidautumėte būti išganytas? – dalykiškai pasidomėjo ponas, siurbčiodamas antrą porciją konjako.

„Kaip galima mėgti alkoholį ir būti Jehovos liudytoju?“ – sukosi man galvoje. O kad jau mano kaimynai nepasižymėjo diplomatija, tai ir aš nusprendžiau klausinėti be užuolankų.

– O kodėl manote, kad Jehovos liudytojams negalima gerti? Juk Jehova sukūrė viską: ir mus, ir pasaulį, ir konjaką. Jei pasirinktumėte išganytą, gautumėte amžinąjį gyvenimą, kupiną malonumų, kuriuos mums dovanoja Kūrėjas. Gerokai tinka, džiauškis ir šlovink Jehovą, štai ir viskas, – agitavo mane senukas.

Mintyse konstatavau, kad ši religija, bent jau libanietiškoji jos interpretacija, nėra be pagrindo. Tačiau balsu tariu:

Ukrainiečių rašytojo Andrijaus Liubkos (g. 1987) pernai išleista esė knyga „Kažkas su manimi ne taip“ – tai nuotykių ir nuotaikų, tikrų istorijų ir autobiografinės fikcijos knyga, universalus patarėjas ir kelionių maršrutų atlasas. Absurdiški, bet pamokantys, kartais melancholiški, bet dažniau juokingi trumpučiai pasakojimai.

Lietuviškai yra išleistas Liubkos romanas „Karbidas“ (2021), skelbta ištrauka iš romano „MUR: mažasis ukrainietiškas romanas“ („Š. A.“, 2021.II.26; vert. D. Rinkevičienė).

Charles Blackman. Nuošali gatvė. 1954

– Nesu tikras, kad tai bus rojus: jau po antros dienos „gerk į valias“ man atšoktų noras ne tik šlovinti Kūrėją, bet ir gyventi.

– Tai išlavavimo ir įpročio reikalas, – pasakė ponija ir nusikvatojo.

Šiedu net ėmė man patikti. Bet ligi tol, kol iš krepšio išnėrė angliškas žurnalo „Pabuskite“ variantas, dėl kurio mane išsyk apėmė miegas.

Taigi griebiausi geresnės taktikos: ėmiau žiovauti, užuot atsakęs, linkčiojau galva, o tam tikru momentu atsipašęs mažumą atlošiau kėdės atlošą ir užsimerkiau. Gana greit iš tiesų nugarmėjau miegan, sapnavau, kad po mirties visi žmonės atsiduria bare. Dievas, besišypsantis barmanas, paskelbia, kad šiandien gėrimai įstaigos sąskaita. Gatvėje, ties įėjimu į barą, lankytojų tyko Jehovos liudytojais, nešini žurnalais, todėl išeiti iš ten visai nesinori.

Atsisveikindama Niujorko oro uoste, ponija įteikė man krūvelę žurnalų ir paprašė skleisti Gerąją Naujieną tarp draugų.

– Išsigelbėti gali kiekvienas – taip jiems ir perduok, – ji padrašinamai paplekšnojo man per petį.

Perduodu.

Kaip aš buvau Liubka Derešu

Kuo tik nebuvau: ir kivirčų literatūrinėse svetainėse priežastimi (kas čia – Andrijus ar Liubka?!), ir panašus į Gogolį, ir „nesantuokiniu Andruchovyčiaus sūnumi“, bet kartą gyvenimas man iš tiesų iškrėtė pokštą – dvi su puse valandos teko pabūti Liubka Derešu¹.

Šitai nutiko vienoje kaimyninėje šalyje – buvau pakviestas į literatūros festivalį. Kalbama apie 2013 metus, tada buvau trijų poezijos knygų ir apsakymų rinkinio „Kileris“ autorius (kodėl šitai svarbu pabrėžti, suprasite šiek

tiek vėliau). Taigi, atvykau į literatūros festivalį. Pirmą dieną dalyvavau kažkokioje aktualioje diskusijoje (kaip jos ten paprastai vadinamos? „Žodis – ar gali jis pakeisti pasaulį?“ – tebūnie taip), o kitą dieną turėjau laisvą, mat mano poetinis pasirodymas buvo suplanuotas tik trečią dieną. Po diskusijos prie manęs priėjo pusamžių sutuoktinių pora – paaiškėjo, kad jiedu atstovauja vietos ukrainiečių diasporai ir norėtų mane pasikviesti į svečius pietų. Esą tai bus nepaprasta garbė, jie ta proga subursią siaurą ratą gerų draugų, tad gali būti gan nemenka puota. Nežinau, koks kipšas mane peštelėjo, bet sutikau.

Jau kitą dieną svetingasis ponas ukrainietis, spinduliuojantis laime, atvažiavo manęs į viešbutį. Dar pagalvoju: kokius stebuklus daro poezija, kaip gera būti poetu! Po dvidešimties minučių mudu jau buvome jų nedidelėje, bet puošnioje dviaukštėje viloje miesto pakraštyje. Prieangyje mane pasitiko dešimties žmonių būrys, jie paeiliui prisistatinėjo, o aš savo ruožtu akimirksniu užmiršdavau jų vardus. Jie atrodė laimingi, nuotaikos būta pakilios. Mane pakvietė į erdvią svetainę su langais iki grindų. Stalas atrodė karališkai. „Kaip gera būti poetu“, – darsyk šmėstelėjo galvoje. Susėdome – visi dvylika, tarsi per Paskutinę vakarienę. Tada dar nesuvokiau, kad tai blogas ženklas.

Jau sakydamas pirmąjį tostą šeimininkas negailėjo man pagyrų, pirmiausia pabrėždamas stebuklą, kad toks jaunas žmogus geba rašyti tokius gilius romanus. „Juk, – niekaip negalėjo liautis, – šis vaikinai, sėdintis priešais mus, pirmąjį romaną parašė šešiolikos, ir tai išsyk tapo patrankos šūviu. Akimirksniu užgriuvo populiarumas ir kritikų susižavėjimas! Ir nuo tuosyk jis rašo po romaną kasmet, ir visi jie tampa bestseleriais, ir visi verčiami į visas pasaulio kalbas, jis – tikras jaunimo dievukas ir žmogus, kurį vyresnieji laiko pavyzdžiu kitiems. Didžiuojuosi, kad esama tokių ukrainiečių ir kad šitas žmogus dabar sėdi prie mūsų stalo. Į sveikatą! Geriame ir brangaus, ne – į brangiausio – svečio sveikatą!“

Tada ir suvokiau, kodėl šeimininkas visą laiką kreipėsi į mane „Liubkai“ arba „Liubko“. Ankstėliau neatkreipiau dėmesio, mat šitaip esu vadinamas nuo mokyklos laikų. O tąkart tapo aišku – gaspadorius yra įsitikinęs, kad užu jo stalo sėdi Liubka Derešas. Suvokęs šį siaubingą faktą užsiverčiau taurelę tarsi paskutinį sykį gyvenime.

– O aš kažkur skaičiau, kad jūs išvis nevartojate alkoholio, tik pieną ir natūralias sultis, – vienas šeimininko bičiulių palinko man prie ausies.

– Visa tai viešieji ryšiai, įvaizdžio dalis, – atsakiau, lyg vaikščiočiau basomis per įkaitusius akmenis. – Blaivas žmogus nesugeba parašyti romano. O ir kam jam šitai?

Svečias pritariamai linktelėjo ir nepuolė virškinti gautos informacijos. O aš sukau galvą, kaip išsisukti. Pasakyti, kad nesu Liubka Derešas, atrodė neįmanoma. Pirmia, nenorėjau nuvilti ar net nuliūdinti svečių. Antra, buvo truputį baisu – galiu gauti į sprandą, o ne šiaip būti išvytas lauk. Trečia, vaišių būta tokių, kad net Marija Matios² dvi valandas galėtų apsimesti Liubkomiru Derešu. Praslinkus valandėlei, kai po kelių taurelių įtampa atslūgo, įsidrąsinau ir pasakiau tostą:

– Rašyti romanus – man tarsi kvėpuoti. Tiesiog matau naują pasaulį, smulkiai jį įsivaizduoju, jis gyvena manyje,

Nukelta į p. 12 ►

¹ Liubka Derešas (g. 1984) – ukrainiečių prozininkas, populiarių mistikos elementų turinčių romanų paaugliams, tokių kaip „Kultas“ (2002), „Driežo garbinimas“ (2002), „Šiek tiek tamsos“ (2007) ir kt., autorius (*čia ir toliau – red. past.*).

² Marija Matios (g. 1959) – žymi ukrainiečių rašytoja, Taraso Ševčenkos nacionalinės premijos laureatė, 2012 m. net išrinkta į Aukščiausiąją Radą.

Vilniaus kuprinnešiai

Vilnius – legendinis ir fantazminis miestas daugeliui regiono tautų. Ir visi čia jaučiasi gerai. Esu iš Gudijos, bet čia jaučiuosi kaip namie, dar geriau, nes čia nėra Lu-kašenkos...

Vilnių įsimylėjau iš pirmo žvilgsnio. Kavinėse, biblioteko- kose, kapinėse – visur Vilniuje jaučiu mūsų bendrą istori- ją. Visur čia pasineriu į *dėją* *vu* pasaulį. Ir visur lietuvių kalba deda būtiną ir stiprų akcentą, kad esame Europoje ir Rusijos imperijos įtaka per kalbą praranda savo jė- gą. Lietuviai išlaikė veiksmingą tvirtovę prieš imperi- ją – savo kalbą. Dėl lietuvių kalbos jaučiuosi Vilniuje apsaugota nuo rusų pasaulio. Mano tautiečiai Gudijoje yra rusinimo ir rusų pasaulio kaliniai. Mūsų tvirtovė su- griauta.

Bet kaip Vilniaus mylėtojai yra dalykų, kurie mane stebina ar net kartais erzina. Puikiai prisimenu savo pir- mąjį atvykimą į Vilnių prieš daug metų ir nuo to laiko šis dalykas nė kiek nepasikeitė – Vilniaus kuprinnešiai. Ži- noma, žmonės visur nešiojasi kuprines, bet Vilniuje yra niuansas – žmonės sėda į troleibusą ar autobusą ir lieka su kuprine ant nugaros. Ir čia prasideda įdomiausia...

Daug keliavau ir visur stebėjau, kaip į viešąjį transpor- tą įlipę keleiviai elgiasi su kuprinėmis. Mano nuomone, tik vilniečiai keleiviai laiko kuprines ant nugaros: jie ne- bijo kišenvagių, jiems nerūpi svetimi patogumai. Man atrodo, kad kuprinės tampa jų kūno dalimi – kaip kupra arba uodega.

Ypač įdomu stebėti keleivius su kuprinėmis piko metu. Su pilnomis kuprinėmis jie drąsiai skina kelią į sau- sakimšą saloną. Jie įstringa, pyksta, bando išsivaduoti, plėšia svetimų švarkų, paltų sagas ir galiausiai pasiduoda likimo valiai.

O dar įdomiau stebėti keleivių, kurie tampa kuprin- nešių aukomis, reakciją ir ramybę. Šiuo atveju lietuviai labai panašūs į gudus. Kad ir ką darytų kuprinnešiai, kad ir kaip trukdytų jų kuprinės, visi kiti keleiviai stojiškai kenčia toliau tęsdami savo kelionę per Vilnių.

Jaučiuosi kaip komedijoje, kai moksleiviai pilnomis kuprinėmis įbėga į troleibusą ir drąsiai eina per saloną, pakeliui daužydami visus sėdinčius keleivius. Šie moks- leiviai savo purvinomis kuprinėmis sugadino ne vieną šukuoseną. Bet net ir šiuo atveju reakcija buvo tyli. Kar- tą jaunas vyras įlipo į autobusą su ledo ritulio lazda, iš- lindusia iš kuprinės. Jis net nemanė nusiimti kuprinės. Jis užtikrintai žengė į salono gilumą: vienam keleiviui kliudė kepurę, kitam užkabino akinius ir ramiai įsitai- sė prie lango. Buvau nustebusi, kad jis niekam neišbadė akių.

Jei transporte niekas nekritikuoja tokio kuprinnešių elgesio, tai gal prasminga apie tai kalbėti mokyklose? Mokykloje mokoma suaugusiųjų gyvenimo pagrindų, elgesio visuomenėje taisyklių.

Autobusuose ir troleibusuose dabar yra ekranai, ku- riuose galite pamatyti, kaip tinkamai elgtis. Animaciniai filmukai rodo, kaip ir kada pažymėti bilietus, kaip už- leisti vietą vyresnio amžiaus žmonėms ir nėščiosioms, bet apie kuprines informacijos nėra. Parašiau laišką-pa- siūlymą transporto įmonei, atsakymas mane labai nuste- bino – neaktualu.

Gal tai tikrai neaktualu. Vilnius turi turėti savo spe- cifiką, žavesį. Iš tiesų, kaip Lietuva praeityje neįsi- vaizduojama be knygnešių, taip ir šiuolaikinis Vilnius neįsivaizduojamas be kuprinnešių.

– VITEBSKIETĖ –

Memorabilia

Turėtų būti

Velykos seniausiai praėjusios. Pasibaigė ir tas penkias- dešimties dienų liturginis Velykų laikotarpis. Nurankio- ti velykiniai simboliai: prisikėlusio Kristaus statulėlė, žvakė, baltos drobulės. Tiesa, iki birželio galo pas mus pratęstas velykinės išpažinties laikas. Gal todėl, kad nuo- dėmė galingiau nei visi džiaugsmi? O gal tik prisitaiko Bažnyčia prie savo vėluojančių avelių.

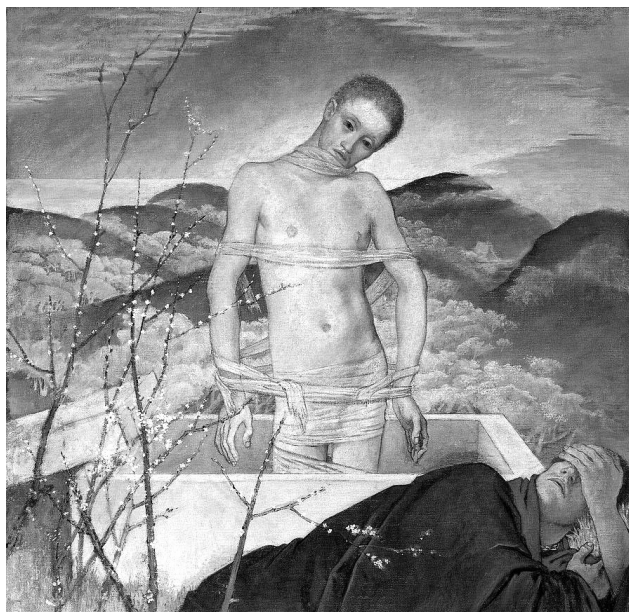
Ši Kristaus prisikėlimo scena, pavadinta *Resurgam*, yra kalendorinė dėl kitos priežasties. Aplinkui tuos kelis praėjusius mėnesius per daug buvo įsisukusi mirtis. Nereikia nė karo. Cvakteli trumpai telefonas, ir vėl lai- dotuvės. Trink netrynės – nepalengvės. Gal ne taip baisu, kaip būdavo anksčiau, kada mirties žinią nešdavo speciali skubioji telegrama. Pasiėkdavusi gūdziausią vienkemį. Ar net Ameriką. Poetas Leonardas Andriekus tokią pilką tarybinę telegramą apie mamos mirtį laikė brevijoriuje, kasdienių maldų knygoje. Dabar viskas techniškai ir be dramatiškumo. Vienoda žinutė tarp visų kitų. Tarp kvieti- mų į parodas ar teatrą.

Mirusiems buvo paprotys įdėti į rankas šventą pa- veiksluką, kad su juo, lyg su koku pasu, keliautų prie dangaus karalystės vartų. Kai ant švento paveiksluko pavaizduotas pats prisikėlimo iš mirties aktas, kas galėtų būti patikimiau.

Šis kūrinys man gražiausia, ką esu matęs Velykų tema. Ir šiaip gausybės prisikėlusio Kristaus atvaizdų nėra. Ne- palyginsi su kalėdiniais paveikslais. Ten būna pririkiuota kokių tik nori valdovų ir šventųjų, net save pačius daili- ninkai įkišę. Prie Kristaus kapo stovėti nesinori. Imsi ir neatlaikysi prisikėlimo šviesos. Būsi apakintas. Niekaip nepatikėsi. Net evangelijos labai mažai praneša apie pa- slaptinius to ryto įvykius. Kapo akmuo buvo pašalintas nežemiškos jėgos. Šventyklos uždanga plyšo pusiau. Kareiviai, saugoję kapą, miegojo. Vietoj Kristaus kūno rastos dvi drobulės. Dar buvo jaunuolis baltais drabu- žiais. Lieka įtarimas, jog tai jis nuritino akmenį.

Kai man kartą per Velykas, labai dar jaunam ir silpnam, ir toli nuo namų, taip trūko ko nors velykiško, prieš akis atsirado išsprogusi pavasario šaka. Visai panašiai kaip šiame paveiksle. Nei Kristus pergalingai iškelta ranka, nei vėliavos, tik žalgani pumpurai. Vieną akimirką, pakeliui. Net sustoti nebuvo galima. Tačiau užsifiksavo.

Paveikslo autorius yra anglas tapytojas Glynas Philpotas. Apie jį sužinojau, kai domėjausi šv. Sebastijono iko- nografija. Philpoto šv. Sebastijonas – nuskriaustas, lūpa

Glyn Warren Philpot. Resurgam. 1929. Privati kolekcija

patempęs vaikigalis. Citrininė aureolė virš citrininės gal- vos. Abu paveikslai nutapyti vienas po kito. Philpotas buvo atsivertęs katalikas, praktikuojantis. Devyniolikos metų jį jau pakvietė eksponuoti į Karališkąją akade- miją. Garsėjo kaip portretų meistras. Gaudavo gerų už- sakymų, neskurdo ir galėjo pakeliauti po pasaulį. Kaip pasakojama, buvo mėgstamas žmonių, švelnus, drovus, kartais komiškas. Religinės ir mitologinės kompozicijos. Laisvas nuo komercinių rūpesčių, todėl tapė ką nori. Jo „Kalėdų konsteliacijoje“ – Kristus gimimas išvien su nukryžiuoju. Paveiksluose vis daugėjo vyriškų kūnų. Modelių, draugų ir kolegų, mylimųjų. Juodaodis tarnas pozuoja ne kartą. Dėl kelių Philpoto darbų buvo kilę skandalai. Mirė jis staiga nuo insulto 1937 metais, prieš pat Kalėdas. Po laidotuvių kitą dieną jo draugas daili- ninkas, su kuriuo buvo suartėję Pirmojo pasaulinio ka- ro fronte, išgėrė saują migdomųjų. Kūrybiniu palikimu rūpinosi sesuo. Kai ji mirė, daug metų buvo užmarštis. Dabar – parodos, albumai, „Christie’s“ aukcionas.

Resurgam iš lotyniško Naujojo Testamento vertimo reiškia: aš prisikelsiu. Tas pats keistos išvaizdos modelis atsiranda Philpoto paveiksle su angelu, kylančiu laiptais į dangų. Liūdnas Pilies gatvės narkomano veidas, nuo

JAUNIUS KULNYS

Sibiro paveikslai

*Tiems, kurie buvo,
Šerkšno plaukais užklojo akis ir veidus
Žiema.*

Kai jus išvežė,
snigo, prasidėjo pustymas
ir jūs pradingote balto mėlio debesų...

bet atmintis gyva srovena seno
kalendoriaus lapeliuose, tiksi
senelio padovanotame sidabriname laikrody –
rodyklių krūpčiojime, kai vidurnakty –
girdi: tuksenant vagonų ratus
nuo sunkaus svorio,
nuo žmonių kančių –
pabėgius dejuojant...

o nesibaigiančios aimanos
plakasi plakasi plakasi
šaltais vėjo gūsiams
į tolstančius bėgius...

ir pasislėpę už aido – šiugžda tamsoj –
jų balti šešėliai
blaškosi siaučiančios pūgos karuselėje –
dingsta...

ir riešą perrėžia įstatymas,
kur ciesorių ir nuperka, ir paperka,
o tavo tiesą perkelia į tremtį

ir guldo mėnulio kalnų peizažą
su išsišovusiais skruostais –
geri savo atvaizdą jo dubury –
tolimos nežinios aidės...

o neįžengiamų miškų tankmėse –
dygo dar nepražyde, bet jau
apraudoti kryžiai...
ir dilginančio speigo sukury
žalios šakos lūžo lengvai,
kraupiai vainikai šnarėjo
pritilusioje taigoje –

ir man naktimis kartojas
šis sapnas klaukus...

O jūs dar svajojate grįžti –
KALĖDOM –
susėsti visiems prie šventinio stalo,
užtiesto
močiutės balta linine staltiese?!

kur jūsų sielos dabar vienišos klajoja?..

tik užburtų metų punktyrai
brėžiasi ir matuoja
laiku mane

tu esi kažkur
savo laike, o jie
apsigyveno tavo sąmonėje
tapdami
naujais ir amžiniais
paveikslais
tavo daugybėje akių...

kurio neapankama ir neatsiverčiama. Kristus laidotuvių aprišalai primena kūdikio vystyklus. Ir garsioje giesmėje apie šventą kryžiaus medį yra ta pati paralelė. Be jokių kančios ir mirties žymių vaikiškas kūnelis. Pernelyg čia lengva, skaidri prisikėlimo pergalė. Tarytum pats pava- saris ir gležnas kūnas būtų sutraukę mirties pančius. Bet iš tiesų, ką gi mes žinome?

Po sunkių, skaudžių laidotuvių anądien parėjęs kuni- gas sako, kad velionio sūnus, dešimtmetis mokinukas, verkė nesustodamas. Bet ir suaugusieji dažnai neištveria. Ir jeigu dar per vasarų gražumą. Atrodo, Dievas turėtų būti paruošęs savo mylimiems vaikams kažin ką neti- kėtai, nežinomai šviesaus ir tyro, kad būtų atsvertos tos ašaros, migdomųjų saujos, raketų lietus, sunaikinti na- mai ir miestai.

Liūdnieji vokiečių bardai

„Rammstein“. Beveik trisdešimt metų egzistuojantis reiškinys. Naujusias skandalas, kai po gegužės 22 d. Vingio parke vykusio koncerto, į kurį susirinko keliasdešimt tūkstančių žiūrovų, privačiame vakarėlyje dalyvavusi gerbėja apkaltino grupę keliant orgijas, kuriose netrūks ta kvaišalų ir galima seksualinė prievarta, gali padaryti šį reiškinį visuomenę poliarizuojantį, tačiau vargu ar grupės populiarumas išblės. Kodėl „Rammstein“ muzika tokia populiari Lietuvoje? Ką lietuviai joje randa? Ar tai susiję su jų įstabia scenografija, savotišku humoru ir melodingumu? O gal tai viso labo prasto vokiečių kalbos mokėjimo lakmuso popierėlis (Lietuvoje tik 8 % ją moka)? Galbūt galima rasti kokių nors giluminių priežasčių? „Rammstein“ laikinajai ugniai Vingio parke užgesus, pabandžiau tai apmąstyti.

Jei apie grupę būčiau sužinojęs tik po šiųmečio koncerto, turbūt net nebūtų kilusi mintis pasidomėti jų kūryba – jei kaltinimai ir nepasitvirtins, per tris dešimtmečius sukurta daug turinio, kurį norėtusi atmatyti ar atklausti. Tačiau mano, kaip ir nemažos dalies lietuvių, pažintis su grupe prasidėjo vaikystėje. Pamenu, kai pirmą kartą išgirdau „Du Riescht So Gut“ ir „Engel“ per televizijos kanalą „Viva“ ir iškart užsimaniau kasetės. Didžiulį įspūdį paliko pirmoji daina, jos priedainį būdamas pirmokas buvau išmokęs atmintinai. Nors negalėjau suprasti, apie ką jie dainuoja, – rodėsi, uždeganti muzika ir tiek. Jei ir supratau vieną kitą žodį, seksualinė potekstė gotikinės estetikos vaizdo klipse su ištaigiu dvaru, mišku ir vilkais vaikui liko nesuprantama. Kai pramokau vokiečių kalbos, kurį laiką dėl to, kad didelę dalį vaikystės praleidau klausydamasis „Rammstein“, jaučiau gėdą. Visgi vėliau į tai pradėjau žvelgti filosofiskiau ir poetiskiau – kaip į pasaulio pažinimą ir kontempliaciją, kiek trūko, kad „Rammstein“ dainuojamoji poezija atlieptų mano dvasinį pasaulį.

Negirdėjusiems – tai buvusioje Rytų Vokietijoje susibūręs šešių narių kolektyvas, vadovaujamas charizmatiškojo vokalistu ir tekstų autoriaus bei poeto Tillio Lindemanno (taip pat yra išleidęs dvi poezijos knygas). Grupė nuo pirmų dienų pelnė maištininkų, skandalistų ir scenos chuliganų etiketę. Kartais lyginama su slovėnų taip pat industrinės muzikos grupe „Laibach“, kitados, manoma, padariusia įtaką. „Rammstein“ – reikšminga *Neue Deutsche Härte* (leisvi sau išversti – naujojo vokiečių sunkio) dalis, šio roko stiliaus įžiebėja. Kitos šio stiliaus grupės ir atlikėjai (pvz., Joachim Wittas) už Vokietijos ribų žinomi minimaliai. Tačiau, nepaisant skandalistų kaukės, pravartu atkreipti dėmesį, kad, kaip ir nemažos dalies eiluotų tekstų atveju, „Rammstein“ kūryba prasidėjo nuo dainų apie nelaimingą meilę – tai liudija jų pirmo albumo pavadinimas „Herzeleid“, to neneigia ir pats tekstakūrys Lindemannas bei gitaristas Richardas Kruspė. Vokalistas savo pirmąją septynerius metus augino kaip vienišas tėvas, interviu prisipažino, kad turėjo sudėtingus santykius tiek su motina, tiek su tėvu, gerbiamu komunistinės Vokietijos vaikų poetu, asmeniniai santykiai nesisekė ir rašant pirmą albumą. Ir čia šie bardai pasirenka apdainuoti širdies skausmą ir liūdesį ne sentimentaliam ir ne perspaustai linksmai, o piktai ir makabriškai, lyg prabiltų iš flamandų menininko Hieronymo Boscho paveikslų. Nelaimingų žmogiškų santykių tema būdinga ne tik pirmam albumui – suskaičiuota, kad „Rammstein“ kūryboje dažniausiai vartojami daiktavardžiai yra „meilė“ ir „širdis“. Tiesa, visiškai nešabloniškuose ir net tabu kontekstuose. Čia „Rammstein“ primena skaudžiai apviltuosius, kurie pasirinko griežtai atsistinti nuo idealų. Jie apdainuoja vidinę tamsą, ir ilgesys juntamas ne viename kūrinyje (pavyzdžiui, „Sehnsucht“), todėl jie man visų pirma liūdnieji. Pasąmoninė tamsa, baimės, kurias daugelis slepiame, neigiame, o „Rammstein“ duria – jos čia, šalia. Gal dėl to pasirodymuose grupė garsėja ir kaip profesionalūs pirotechnikai, scenoje žaidžiantys su ugnimi tiesiogine šio žodžio prasme. Ugnies daug ir vaizdo klipuose – tartum tai kraupiai tamsai apšviesti.

Minėtasis skandalas šiai grupei anaipol nėra pirmas. Jau nuo pirmo savo albumo muzikantai įgijo prieštarinę reputaciją – dėl paties pavadinimo (nors ir su pertekline *m*, pernelyg akivaizdi aliuizija į Ramštaino aviakatastrofą), pirmo albumo viršelio (spauda kaltina, kad jie išsirikiavę kaip iš nacių laikų „aukščiausiosios rasės“ propagandos) ir dainos, kurioje iš piktadario perspektyvos apdainuojamas prievartautojas. O egzotikos ir nesupratimų galėjo pridėti ir tai, kad ši grupė brendo Rytų Vokietijoje. Kol aplinkiniai piktinosi ir kritikavo, muzikantai galėjo šypsoti į usą – naujam muzikos projektui, pasirinkusiam dainuoti vokiškai, reikėjo šokiruoti, ir jie, matyt, sąmoningai taikė tokią metodiką. Pasiteisinusi.

„Rammstein“ – savotiški naujaujų laikų populiarieji psichologai-filosofai. Galbūt tai suburia daugybę ištikimų gerbėjų. O gal tiesiog kūrinių melodingumas ir sąskambiai,

įsakmus vokalistu balsas, kuriuo jis tarytum įsako miniai paklusti, ir Larso von Triero filmus primenantys vaizdo klipai? Šiuo klausimu neradau jokios analizės – belieka spėlioti, nors turbūt dėl abiejų priežasčių. „Rammstein“ savo nuoširdumu ir šokiruojančiu atvirumu dažnai priešinasi populiariosios kultūros kanonams, kur žmogaus tuštybė ir gyvuliškumas slepiami po blizgučiais ir cukraus sluoksniu. Kai kurie „Rammstein“ tekstai yra tarytum nuvilto, vienišo ir daug nesitikinčio žmogaus haiku. Sukurta begalė kūrinių, kur ilgiausiais tekstais beriami melagingi pažadais ir banalūs komplimentai, kad būtų suviliota „meilės nakčiai“. O „Rammstein“ tokias situacijas apdainuoja netuščiažodžiaudami ir nemėgindami imituoti ritualinių šokių: „Lenkis, man vienodai, koks tavo veidas.“ Yra ir dar paprastesnė „Rein raus“ – iki anatomiškumo redukuota poezija apie kūniško geismo laikinumą. Dainos herojus neapsimetinėja mylės ir nė nesirošia užtrukti, nes turi skubėti. Belieka viltis, kad nesudaužys širdžių taip kaip Don Žuanas, Kazanova ar Faustas, ką ir kalbėti apie tūkstančius modernių vienos nakties riterių.

„Rammstein“ dėl totalitarinės estetikos ir smurto kupinų tekstų ne kartą kaltinti atstovavimu kraštutinei dešinei. Tam nepadedą nė pačių „Rammstein“ narių pasiteisinimai – savo politines pažiūras jie yra paskelbę dainoje „Links 2 3 4“ („Kairėn 2 3 4“; beje, kūrinių dažnai atlieka koncertuose, pramarširavo ir Vingio parke). Taip pat 2019 m. išleistoje dainoje „Deutschland“, kurios makabriškame epiniame vaizdo klipė, vaizduojančiame Vokietijos padalijimo laikų, pačios Vokietijos vaidmeniui pasirinkta juodaodė aktorė. Dainoje „Rammstein“ prisipažįsta negali Vokietijos mylėti už tai, ką ši yra padariusi („meine Liebe kann ich nicht dir geben“). Dar su kaltinimais grupė bandė kovoti pasibučiuodami scenoje koncerto Rusijoje metu, išskleisdami vaivorykštinę vėliavą koncertuodami Lenkijoje ar pamajuodami Ukrainos vėliava koncerto Ciuriche metu. Populiarusis slovėnų filosofas Slavojus Žižekas nekart atkakliai gryn „Rammstein“, kad jie imituodami totalitarinius ritualus (militaristinė apranga, estetika, ugnimi, dainavimo maniera) desakralizavo totalitarizmą – esą analogiškai pasielgęs Charlie Chaplinas garsiojoje komedijoje „Didysis diktatorius“ įkūnydamas diktatoriaus Adenoido Hinkelio personažą. Anot Žižeko, „Rammstein“ savo įvaizdžiu kaip tik leidžia atsiimti kadaise totalitarizmo pasisavintus elementus ir jais džiaugtis. Kita vertus, galbūt tas noras provokuoti subtiliomis aliuzijomis į nacizmą kyla iš gyvenimo už geležinės uždangos patirties. Noro būti pastebėtiems. Juk Rytų Vokietijos gyventojų istorija daug skaudesnė nei vakarinės dalies, kur tautai, vos tik ši išsiblaivė po nacistinių pagirių, buvo sudarytos sąlygos gyventi oriai, likti Europos dalimi. Rytinė dalis ir liko okupuota sovietų (nors ir išlaikant visiškai formalų suverenitetą), tauta buvo nutildyta štažiu – tarytum kolektyvinė bausmė už visa pikta, ką padarė jų tėvai ir seneliai.

Ar Nietzsche klausytusi „Rammstein“?

„Rammstein“ dramaturgija įkūnija dionisiškas bakchanalijas, kuriose liejasi smurtas, nevaldomi troškimai, juslingumas – žmogaus vidinė tamsa, apie kurią kalba pasaulis ir kuria domėjosi ir visada domėsis daugybė žmonių, nes su ja neįmanoma nesusidurti. Drama būti žmogumi: daugiau nei du tūkstančius metų gyvulį iš žmogaus bandė išginti platonikai, budistai, krikščionys ir kiti moralizuotojai, tačiau geriausiai atveju pavyko tik visa nustumti į pasąmonę. Atgrasiausią žmogaus gyvuliškumą ir nūdien galime patirti skaitydami kriminalines naujienas, Rusijos karo Ukrainoje kroniką. Galbūt teisingas buvo Nietzsche, konstatuodamas, kad esame „nelogiškos, todėl ir neteisingos būtybės“. Ne šekspyriškoji, bet žmogaus dionisiškojo ir apoloniškojo prado tragedija, apie kurią jis rašė knygoje „Tragedijos gimimas“. Bet jei tai tragedija, nors ir postmoderni ir nereflektuota, vadinasi, ir čia bus galima patirti ką nors panašaus į katarsį. Gal tai atsakymas, kodėl dalį mūsų tokia muzika traukia?

Roko sociologas Raineris Sontheimeris teigia, kad Nietzsche būtų teigiamai įvertinęs „Rammstein“. Kiti įžvelgia dar akivaizdesnius panašumus tarp Sigmundo Freudo psichoseksualinės teorijos ir antihumanistinės grupės pasaulėjautos. Juk „Rammstein“ galima vadinti tradicinės moralės kritikais, kaip ir Nietzsche. Lindemannas yra sakęs, kad būtų tik į gera, jei daugiau žmonių kliautųsi savo troškimais, aistromis, o ne visa tai slopintų. Tą požiūrį jis neretai praktiškai atvaizduoja ir vaizdo klipuose, ypač solinių kūrinių. Ir Nietzsche anuomet teigė, kad moralė – „priverstinis melas, kuriuo apgauname žvėrį mumyse“. Tačiau čia prasideda takoskyra. Nietzschei „žmogus – tai tarsi lynas tarp gyvulio ir antžmogio, tai

lynas virš bedugnės“. O „Rammstein“ poezijoje antžmogio nėra. Laisvas nuo moralės žmogus – toks požiūris lyg ir turėtų suponuoti linksmą gyvenimą be rūpesčių, tačiau nieko panašaus į gyvenimo pilnatvę negalime aptikti „Rammstein“ muzikoje – arba tais malonumais persisotinama („Keine Lust“), arba juntama tuštuma ir gilus liūdesys („Armee der Tristen“). Tiesa, ir „Rammstein“ lyrinis subjektas patiria įstabių akimirų, ypač žvelgiant retrospektyviai („Zeit“), o laikiną nusiramimą gali rasti nakties gylėje („Schwarz“). Apie nakties gilumą ir tai, kad ji traukia vienišas sielas, rašė ir Nietzsche.

Priminimas apie laiką

„Rammstein“ Lietuvoje koncertavo jau ketvirtą sykį ir šįkart, kaip minėta straipsnio pradžioje, pagarsėjo ne tik dėl pirotechnikos ir šviesų šou, inscenizacijų humoro, teatrališkumo. Populiarumą nusako tai, kad visi bilietai buvo iššluoti dar prieš atvažiuojant į Vilnių pirmam „Rammstein“ koncerto įrangą gabenančiam vilkikui. Apie koncertą išsamiai yra parašę Lietuvos naujienų portalai, tad nesikartosiu ir apsiribosiu apžvelgdamas pagrindinius naujojo albumo „Zeit“ akcentus ir jau spėjusius išgarsėti kūrinius. Laikinumas – pagrindinė šio grupės albumo tema. Albumas dalį gerbėjų turėjo nustebinti savo rimtimi. Pasak AGATA, klausomiausių albumų sąrašė Lietuvoje jis užėmė dešimtą vietą. Muzikos apžvalgininkų nuomone, dar niūresni nei įprastai tonai, susimąstymas apie bėgantį laiką – tai galėjo įkvėpti albumo rašymo metu pasaulį šienavusi pandemija (koroniada) ir neregėto masto karantinai. O dabar gyvenimo trapumą (kartu ir baugią žmogaus prigimties tamsą) išryškina Rusijos karas Ukrainoje.

Albumas prasideda melancholišku kūriniu „Armee der Tristen“. Energingas pakilus ritmas priešingai su labai melancholiškais sintezatoriaus garsais. Čia būtų galima įžvelgti kairiąją estetiką, tik partija kaip ir nežada šviesaus rytojaus, o tik liūdesį kartu, stojant į gretas. Neišvengiama armija, kai pasaulyje tiek liūdinčių. Į kompaniją kviečiami visi prislėgtieji, atstumti ir gyvenantys paraštėse, tačiau, kitaip nei prieš du tūkstantmečius, joks atpildas ar laimė nežadama – priešingai, kviečiami petyt petin žygiuoti prieš laimę (*gegen Glück*).

Antra daina „Zeit“ lyriškiausia ir švelniausia, tai tarytum lėta gyvenimo peržiūra ir bergždžias troškimas sustabdyti vieną ar kitą patirtą gyvenimo epizodą, vėl išgyventi akimirką – akivaizdi aliuizija į Goethės „Faustą“ ir Mefistofelio gundymą ištarti „Sustok, akimirka žavinga“ (*Verweile doch*). Tai tarytum inversija prieš beveik du dešimtmečius įrašyto kūrinių „Dalai Lama“, kuris skatino gyventi, iš gyvenimo pasiimant kuo daugiau, be skrupulų ir perdėto atsargumo, kas kaip tik gali būti pražūtinga, nes „turime gyventi, kol mirsime“. „Zick zack“ – viena greitesnių ir smagesnių albumo dainų. Satyrinė, išjuokianti žmogaus tuštybę ir jaunystės kultą. Analogija tarp plastinių operacijų skalpelio ir žirklių skleidžiamu ir laikrodžio tikslėjimo garsų. Laikinumo motyvas išlieka. „Rammstein“ netikėtai priartėja prie daugybės pranašų ir filosofų, mokiusių apie gyvenimo laikinumą. „Angst“ apdainuojama iš nežinomybės kylanti baimė ir jos eskalacija, panaudojant juodojo žmogaus simbolį iš maro laikus siekiančio vokiečių folkloro. Nors daina energinga ir triukšminga, verta apmąstyti lietuvišką patarlę „baimės akys plačios“.

Albumą vainikuoja daina „Adieu“. Melodinga, skalisi žodžių, tačiau lyrizmas ir sodrumas neužgožia sunkių akordų. Keli akordai pradžioje primena „Metallicą“, bet iškart po jų eina tipinis ramštainiškas skambesys. Pirmas posmelis skamba kaip neteistinis „Dies irae“ – esi laikinas, žmogau; visas pasaulis laikinas, mūsų laukia mirtis, net Saulė kada nors užges. Kontempliacija apie vienišumą mirties akivaizdoje ir paskutinė daina, kurią ir tegali padovanoti pasiliekančiai, dėkodami už praleistą laiką kartu. Gali būti simboliška, nes kolektyvo Vingio parke galime daugiau ir neišsvysti, tačiau daina į muzikos istoriją greičiausiai įeis.

„Rammstein“ lietuviškumas

Svarstau: kodėl mes jų vis dar klausomės? Ir kodėl jie tokie populiarūs Lietuvoje? Nuoširdumas? Vaikystėje girdėtos muzikos ilgesys? Manau, svarbus kultūrinis aspektas. Sąmonėje vis dar išliekame, kaip ir rytinės dalies vokiečiai, suniveluoti į rytų europiečius. Gyvendami į rytus nuo geležinės uždangos visi buvome priverstiniai komunizmo statytojai. Per vos tris kartas išmokyti nepakęsti tikėjimo ir senų papročių, įtikėti komunizmu, o konclageriui žlugus kuo greičiau sunaikinti nenusisėkusio eksperimento likučius. Ir kas tuomet lieka žmogui po tokios patirties? Vieni bando gręžtis į kadaise atmestas

NORA KIRKHAM

Postsekuliarus smalsulys Sally Rooney romane „Gražus pasauli, kurgi tu“

„Argi tikėtina, kad vos prieš kelias valandas pačiame Dublino centre tapau tokios scenos liudininke? Argi įmanoma, kad vyksta tokie dalykai – realiame pasaulyje, kuriame mes gyvename?“¹

Naujausiame Sally Rooney romane „Gražus pasauli, kurgi tu“ dvidešimt devynerių metų Eilina dalyvauja mišiose ir atranda paslaptį vidury dienos. Švč. Mergelės Marijos Nusidėjėlių gynėjos bažnyčioje ji atranda gyvą, alsuojantį tikėjimą, peržengiantį paprasto socialinio ritualo ribas. Susidūrimas su liturgija realiame pasaulyje sujaukia Eilinos supratimą apie Dubliną kaip apie postkatalikišką miestą ir paveikia jos susirašinėjimo su drauge Alisa pobūdį. Jų elektroniniuose laiškuose krikščionybė ima ryškėti kaip galima išeitis iš jų gyvenimus persmelkusio nusivylimo. Rooney personažus persekioja abejojimas savimi. Kaip ir ankstesni autorės romanai „Pokalbiai su draugais“ ir „Normalūs žmonės“, šis irgi tyrinėja jaunų Dublino intelektualų santykius. Sekant tarpusavyje susipynusius draugų Eilinos, Alisos, Saimono ir Felikso gyvenimus, romaną galima skaityti kaip ilgą klausimų virtinę. Romano pavadinimą įkvėpusiam Friedricho Schillerio eilėraštyje „Graikijos dievai“ apgailima pavasario netektis ir piešiamas žiemos kraštovaizdis, kuriame „joks dievas neapsireiškia“².

Šiame romane Rooney pristato savo pirmą „santūrų“ katalikišką personažą: Saimonas yra išvaizdus vyriškis, Eilinos romantinių jausmų objektas, išpažįstantis progresyvią tikėjimo formą. Saimonas dirba kairiosios pakraipos parlamentinės grupės patarėju, gyvena su moterimis ir kiekvieną sekmadienį eina į mišias. Jo išpažįstamą Jėzų galima apibūdinti kaip „nuskriaustųjų draugą, atstumtųjų gynėją“ (p. 78). Tai atrodo taip patraukliai, kad Eilina klausia Alisos: „Bet kaip galiu žavėtis žmogumi, kuris tiki tuo, kuo aš netikiu ir neketinu tikėti, žmogumi, kurio įsitikinimai akivaizdžiai klaidingi ir absurdiški?“ (p. 106). Pervargusi nuo rašytojos gyvenimo ir jo keliamų reikalavimų, Alisa išgyvena psichikos sveikatos krizę ir ieško paguodos Biblijoje, kur ją sujaudina „Jėzaus „asmenybė“ – sentimentalai, net iki gaudulio“ (p. 167). Nors Alisa sako, kad „[J]ei jau reikėtų ką nors pastatyti į gyvenimo centrą, manau, Dievas būtų geras pasirinkimas“, ji apibūdina save kaip gyvenančią „filosofine prasme [...] niekieno žemėje, nes pristingu drąsos ir tikrumo žengti į vieną ar kitą pusę“ (p. 211, 209). Ji prisipažįsta: „Mano galvoje glūdi itin kietas užsispyrimo grūdelis ir bijau, kad jis neleistų man pulti ant žemės prieš Dievą, net jeigu jį įtikėčiau“ (p. 125).

Dalinis tikėjimas „filosofine prasme niekieno žemėje“

Eilina ir Alisa siekia sugrąžinti į savo gyvenimą grožio ir prasmės viziją. Pagrindinis romano klausimas „Gražus pasauli, kurgi tu?“ kviečia nedrąsiai iš naujo atsiverti slėpiniui. Romaną galima skaityti kaip Airijoje besiformuojančio postsekuliaros literatūros žanro dalį. Kaip aiškina Charlesas Tayloras, mūsų sekuliarium amžiui religija neduoda ramybės, o nusivylimo jausmas, gilus praradimo pojūtis, nerimas ir kosminė izoliacija gali paskatinti iš naujo domėtis religija ir dvasingumu. Jo Carruthers rašo, kad „literatūra yra privilegijuota erdvė, kurioje gali vykti grįžimas prie religijos“³. Nors pats postsekuliarizmas literatūriname mąstyme figūruoja nuo romantizmo laikų, šiandien postsekuliarioje grožinėje literatūroje grįžimas prie religijos vyksta per tai, ką Johnas McClure'as vadina „daliniu tikėjimu“ arba „daliniu atsivertimu“⁴. Postsekuliaruose naratyvuose „iš naujo pergalingai nepasirodo aiškiai nužymėtas, pažįstamas religinis kosmosas, kaip dažnai būna tradiciniuose pasakojimuose apie atsivertimą“⁵. Vietoj to ideologinis postsekuliarų naratyvų bruožas yra „dramatiškai nusilpusio religingumo persakymas pasitelkiant sekuliaras, progresyvias vertybes ir projektus“⁶. Būdingas postsekuliaros literatūrinės retorikos bruožas yra „galbūt“ strategija⁷. Tikėjimas veikia kaip lažybos, kai personažai stovi ant tikėjimo slenkščio. Abejonė yra sveikintinas dalykas⁸. Nors nei Eilina, nei Alisa nepripažįsta doktrininių įsitikinimų, jų draugystė su Saimonu, taip pat susidūrimas su liturgija ir Biblija supažindina jas su daliniais tikėjimo įsikūnijimais.

Nors religinių konfliktų ir dvasininkų piktnaudžiavimo sukeltos traumos paspartino sekuliarizaciją, Airija ir jos rašytojai ir toliau randa kūrybiškų būdų, kaip tvarkytis su savo krikščioniškuoju paveldu. 2017 m. interviu laikraščiu „The Irish Times“ Rooney aiškino: „Netikiu antgamtiniais dalykais, bet manau, kad krikščionybėje ir jos radikalaus pasiaukojimo bei radikalioms meilės kitiems filosofijoje esama kažko, ko nebėra... kaip žmonės paguodžia save didžiulės kančios laikotarpiais? Kapitalizmas iš tiesų neturi atsakymo. Laisvoji rinka tau nepadės, tad kas gali pakeisti tai, kas kadaise buvo religija?“⁹ Rooney pirmą kartą religijos klausimą nagrinėjo savo debiutiniame romane „Pokalbiai su draugais“. Trejybės koledžo studentė Fransė, kuri prisipažįsta, jog vaikystėje nekentė religijos, pastebi, kad ją traukia Evangelijos, ir bando melstis¹⁰.

Gyvenimas grožyje

Alisa ir Eilina patenka į dalinio tikėjimo sritį, nes abi ilgisi grožio. Simone Weil, kurios darbais Rooney rėmėsi rašydama romaną, savo esė „Iš meilės grožiui“ rašo: „Grožio jausmas, nors ir suluošintas, iškreiptas, suteptas, lieka išsiskiręs žmogaus širdyje kaip galinga paskata. Jis glūdi visuose pasaulietinio gyvenimo rūpesčiuose. Jei jis taptų tikras ir tyras, jis nušluotų visą pasaulietinį gyvenimą kūne prie Dievo kojų; jis padarytų įmanomą visišką tikėjimo įsikūnijimą.“¹¹ Eilinos ir Alisos laiškuose sielojamasi dėl grožio nebuvimo šiuolaikinėje visuomenėje, visą kaltę suverčiant plastiko išradimui ir Berlyno sienos griūčiai: „vyraujantis šiuolaikinio pasaulio bruožas yra akį rėžiantis bjaurumas“, „[m]ūsų gyvenimo kokybė vis prastėja, tuo pačiu metu mažėja ir mums prieinamų estetinių potyrių kokybė“ (p. 187–188). Ieškodama naujų buvimo pasaulyje būdų, Alisa persikrausto iš Dublino į vakarinę Airijos pakrantę, o Eilina prisimena kūrybiškumo laikotarpį ir svarsto, ar įmanoma įsivaizduoti, „kad lietus ar gėlės kada nors sukels panašius jausmus... Negi kadaise tikrai tokia buvau?“ (p. 147).

Mišios įtraukia Eiliną į naują jutiminę patirtį, todėl jos išankstinis supratimas apie „tikrąjį pasaulį“ ima atrodyti keistas. Besimezgantys santykiai su Saimonu perteikia šią patirtį. Eilina spėlioja, ar ji ten atsідūrė dėl to, kad pametė galvą dėl Saimono, o gal iš baimės, kad Saimonas gali mylėti Dievą labiau nei ją. Nors apie bažnyčią pasakojama gana šykščiai: „Viduje buvo balta ir žydra, stovėjo dažytos statulos ir tamsiu medžiu apkaltos klausyklos su prabangiai atrodančiomis aksominėmis užuolaidėlėmis“, geismas, kurį ji jaučia Saimonui, padaro mišias „keistai romantiškas“ (p. 105, 107). Ją glumina tai, kad Saimonas išoriškai atrodo nepasikeitęs: „jis iš pažiūros niekuo nepasikeitė ir visą laiką buvo tas pats man pažįstamas Saimonas“ (p. 106). Eilina klausosi skaitinio iš Luko evangelijos, kuriame pasakojama, kaip nusidėjėlė patepa Jėzui kojas. Radikalus Jėzaus skelbiamas visų įtraukimas verčia Eiliną klausyti savęs: „O gal slapčia tikiu, kad Jėzus kažkuo ypatingas, todėl leistina jį garbinti kaip Dievą, net jei tai nėra itin protinga?“ (p. 107). Per dėkojimo maldą ji svarsto, „kad bent kai kurie žmonės bažnyčioje nuoširdžiai tikėjo kelią širdis į Viešpatį“ (p. 106). Kaip rašo Aleksandras Šmėmanas, „Eucharistija yra meilės, kaip paties pasaulio gyvenimo, atkūrimas“¹². Liudydama bendruomeninę padėką per Eucharistiją, Eilina patiria tikėjimą kaip švelnų, parentą santykiu ir kilniadvasį. Ji pareiškia: „Manau, jei tikėčiau Dievą, nenorėčiau pulti prieš jį ant kelių ir melsti atleidimo. Tik norėčiau kasdien už viską dėkoti“ (p. 149).

„Krikščioniška mąstysena“

Ten, kur žmogiškieji santykiai tampa atskaitos tašku, norint iš naujo atrasti grožį, Jėzaus asmuo iškyla kaip pavyzdys. Simone Weil rašo: „Meilė pasaulio tvarkai ir grožiui papildo artimo meilę.“ Kitai variant, į santykius orientuotas gyvenimas nušviečia pasaulio grožį. Pasak Weil, „troškimas mylėti pasaulio grožį žmoguje iš esmės yra įsikūnijimo troškimas“. Alisai Jėzus reiškia moralinio grožio įsikūnijimą. Ji sako, kad „pakerėta to grožio netgi norėčiau sakyti, kad „myliu“ jį, nors puikiai

suprantu, kaip juokingai tai skamba“ (p. 167). Paryžiuje, užėjusi į bažnyčią, ji „pagauta įspūdžių išliej[a] kelias ašaras dėl Jėzaus kilnumo“ (ten pat). Panašiai kaip Eilina per mišias glumina Saimono laikysena, taip ir Alisa intriguoja „prisikėlusio Jėzaus žmogiškumo“ familiarumas: „Man sunku atskirti Jėzų po prisikėlimo nuo žmogaus, gyvenusio prieš tai; man jie atrodo kaip viena būtybė“ (ten pat). Nors Alisa nepripažįsta jo prisikėlimo tikrovės, ji rodo nuoširdų susidomėjimą grožio teologija: „Dievas bemaž tiesiogine prasme „yra“ grožis... taigi visa, kas yra gražu, skatina kontempliuoti dievybę“ (p. 208). Jėzus įkūnija grožį kaip gyvą santykių orientaciją, dalyvaujančią dabarties ir fizinio pasaulio sužmoginime bei šventime¹³. Įkūnytas krikščioniškas požiūris į grožį yra pagrįstas rūpinimusi kitu¹⁴. Kaip teigia Alisa, grožinės literatūros skaitytojai nuolat praktikuoja buvimą dėl kitų: „Jėzus savo gyvenimu ir mirtimi pabrėžė, kaip svarbu mylėti kitus negalvojant apie naudą. Mylėdami išgalvotus veikėjus suprantame, kad jie neatsakys į mūsų meilę, taigi galima sakyti, kad tai darydami treniruojamės mylėti nesiekdami sau naudos, kaip ragino Jėzus“ (p. 209).

Nors Alisa pripažįsta, kad „perėmus krikščionišką mąstyseną prasidėtų nesibaigiančios linksmybės“, ji tvirtai lieka filosofine prasme niekieno žemėje. Romano pabaigoje į klausimą, ar tiki į Dievą, Alisa atsako, kad ji tik jaučia, jog „po paviršiumi kai kas slėpi“ (p. 291).

„Gražus pasauli, kurgi tu“ kviečia skaitytojus dėkoti už slėpinį. Kadangi romanas baigiasi pandemijos metu, jis skatina skaitytojus susimąstyti, kaip jie galėtų ieškoti grožio ir glaudesnio ryšio su kitais net nusivylimo ir nerimo akivaizdoje. Romane siūloma nedrąsiai nuolankumo laikysena, kur pasaulio grožis atsiskleidžia žmonių santykiuose. Alisa prisipažįsta, kad ji nepultų ant žemės prieš Dievą, tačiau suvokia, kad prašyti atleidimo gali būti „sunkiausia, ko tik galime išmokti“ (p. 125). Bet koks tikėjimas yra įmanomas tik dėl meilės. Kaip Alisa sako Eilina, „[m]es visą gyvenimą stengiamės pamatyti tą skirtumą [tarp gėrio ir blogio] ir atitinkamai gyventi, stengiamės mylėti, o ne nekęsti. Ir šiame pasaulyje nėra nieko svarbesnio“ (p. 292). Jei grožis pažįstamas per troškimą, tada klausimas „Gražus pasauli, kurgi tu?“ pripažįsta, kad grožis gyvena pačiame savęs ieškojime.

transpositions.co.uk
Vertė Rūta Tumėnaitė

¹ Sally Rooney, *Gražus pasauli, kurgi tu*, iš anglų kalbos vertė Viktorija Uzėlaitė, Vilnius: Alma littera, 2022, p. 106 (*toliau cituojant iš šios knygos nurodomi tik puslapiai*).

² Žr. Rooney pastabą apie Schillerį p. 299.

³ *Spiritual Identities: Literature and the Post-Secular Imagination*, red. Jo Carruthers, Andrew Tate, Oxford: Peter Lang, 2010, p. 3.

⁴ John A. McClure, *Partial Faiths: Fiction in the Age of Pynchon and Morrison*, Athens, Georgia: University of Georgia Press, 2007, p. 3–4.

⁵ Ten pat.

⁶ Ten pat.

⁷ Ten pat, p. 14.

⁸ Žr. Richardo Kearney anateizmo apibrėžimą kaip „egzistencines lažybas: atlikti tikėjimo šuolį ar jo neatlikti, tikėti ar netikėti“. Richard Kearney, Jens Zimmerman, *Reimagining the Sacred*, New York: Columbia University Press, 2015, p. 21.

⁹ Michael Nolan, „Sally Rooney: „A Large Part of My Style Has Definitely Developed Through Emails“, *The Irish Times*, 2017 m. lapkričio 13 d.

¹⁰ Sally Rooney, *Pokalbiai su draugais*, iš anglų kalbos vertė Viktorija Uzėlaitė, Vilnius: Alma littera, 2023.

¹¹ Interviu „The New York Times“ Rooney cituoja Weil esė kaip padariusias įtaką jos romanui. Žr. Lauren Christensen, „It Was Like I'd Never Done It Before“: How Sally Rooney Wrote Again“, *The New York Times*, 2021 m. rugpjūčio 28 d., ir Simone Weil, red. Laurie Gagne, *Love in the Void: Where God Finds Us*, Walden, New York: Plough, 2018, p. 39.

¹² Alexander Schmemmann, *For the Life of the World: Sacraments and Orthodoxy*, Crestwood, New York: St Vladimir's Seminary Press, 1998, p. 36.

¹³ A. M. Coates, „Beauty Lived Towards Shalom: The Christian Life as Aesthetic-Ethical Existence“, *Acta Theologica*, 2020, 29, p. 109.

¹⁴ Ten pat, p. 104–105.

Reportažas iš Didžiojo obuolio: patetiškos mišios

Rytų Dešimtosios ir Antrosios aveniu sankryža. Tą gegužės pabaigos savaitgalį – minint Žuvusiųjų kare atminimo dieną – Niujorkas atrodo kone miręs. Dauguma miesto gyventojų traukia į artimiausius paplūdimius, nes tradiciškai ši šventė sutampa su vasaros sezono atidarymu. Popietė Ist Vildže atrodo rami, gatvės be įprastinių spūsčių, pakvipe baigiančiomis žydėti akacijomis. Netoliese bruzda ukrainietiškas restoranėlis „Veselka“, čia įsikūręs 1954-aisiais, visai šalia Ukrainos namų, viliojantis žmones iš visos salos pakraščiu ir užribių, nepasikuklindamas sušvytuoti ir poetų lūpose: „visata žingsniuoją pro „Veselką“ / Devintąją gatvę, į rytus, liepingas sausis, 11-a vakaro / šakalai kaukia“ (Susie Timmons). Barščiai, balandėliai, bulviniai blynai – iš kvapų sekundę gali pasirodyti, kad atsidūrei kur nors Vilniuje, tačiau akimirksniu miestą išduoda neaukšti raudonų plytų namai, kurių fasadai sudryžuoti geležinių avarinio išėjimo kopėčių šešėlių.

Vasarišką popietės ramybę perskrodžia trimito garsas, kviečiantis į Šv. Morkaus bažnyčią. Po trumpo performanso balkone susirinkusi minia patraukia vidun. Prie vartų užmetu akį į lipnią juosta priklijuotą baltą popieriaus lapą, kuriame parašyta: *Pathetic Happening. ENTER EVERYWHERE* („Patetiškas hepeningas. Įėjimas visur kur“). Staiga atmintin topteli Rolando Rastausko eilutės: „Tai buvo tikros griuvėsių, duženų ir atskalūnų mišios, bičiuliai. Altorius virtęs sakykla ir vaidykla“, parašytos po to, kai pats RoRa 1997-ųjų pavasarį per laimingą atsitiktinumą buvo tapęs Alleno Ginsbergo atminimo renginio liudininku¹. Tuomet, kaip sako Rastauskas, buvo adoruojamas „nešvarios“ ir „negrynos“ poezijos didmeistris, kuris, iš šio pasaulio išėjęs 1997 metų balandžio 5 dieną, poezijai davė svarbią pamoką: „neslėpti nieko, arba tiksliau – nesislėpti už nieko“, sakyti viską, kas šauna į galvą, kas kyla iš nuogos, autentiškos patirties: *First thought, best thought*. Tik šį kartą mišios skirtos ne Ginsbergui, nors aplink matyti veidų, dalyvavusių ir anosiose. Šios mišios skirtos patetikai, arba tiksliau – „Patetiška literatūra“ pavadintai knygai, kurią sudarė ir redagavo poetė Eileen Myles (*Pathetic Literature*, New York: Grove Press, 2022).

Ketrios kultinės bažnyčios erdvės prisipildo skaitovų bei klausytojų šnaresio ir tą pačią akimirka viskas pavirsta į Vieną Didelį Skambų Simultanių vyksmą, nebeatnarpiojamos pradžios ir nežinia kada ištiksiančios pabaigos. Tokie vyksmai, galima sakyti, yra tikroji Šv. Morkaus šventovės specializacija. Jau nuo nebeatmenamų laikų bažnyčia yra socialiai itin aktyvi ir labai palaiško menininkus, o nuo 1966 metų Niujorko poetams, per skaitymus nebetilpusiems įvairiose Ist Saido kavinėse ir, beje, neapsikentusiems privalomo ketvirčio dolerio už kavos puodelį mokesčio bei pradėjusiems ieškoti nuolatinės vietos savo susibūrimams, bažnyčios rektoriui palaiminus tapo namais, kurie *The Poetry Project* veiklą nepertraukiamai tęsia iki šių dienų.

Nors žmonių nesurinko tiek, kiek per pirmuosius skaitymus prigužėjo pasiklausyti Lawrence'o Ferlinghetti (1,2 tūkst. įsispraudusių ir 500 netilpusių!), bemaž pilnose salėse ir šventoriuje tvyrojo praecities šėlsmą menanti atmosfera. Kai kurie iš pažiūros pabrėžtinai ekscentriški, kiti kasdieniški nerūpestingi, tačiau visi linksmi ir šiltai besišypsantys, erdvę pasirinkę atsitiktinai ar pagal programos lankstinuke nusižiūrėtą autorių ar skaitovą, laukė „patetiškų mišių“ pradžios. Vakariniame kiemelyje, po baltai žydinčia tam pačiam Ginsbergui pasodinta sedula, mišios prasidėjo kiek netikėtai: skaitovo, regis, visi lūkuriavo sutelkę dėmesį į sceną su mikrofonu, o išgirdo jį nuo bažnyčios stogo, per megafoną lėtai tariantį žodžius: *Would You Wear My Eyes?* Tai poetas ir menininkas Basie Allenas skaitė Bobo Kaufmano eilėraščių „Ar imtum mano akis?“:

*Mano kūnas – nudrįskęs matracas,
Susivėlusį apdaužyta skylė,
Pirmyn atgal išvaikščiota
Bemeilių bastūnų.
Viskas, kas aš esu, –
Tuščias kambarys,
Pilnas šaltų atodūsių,
Žiopčiojančių į niekur.
Bejausmio veidrodžio akivaizdų
Šoviau į save žvilgsniu,
Bet mirtis nususuko į šalį.
Galvoj iškylantys keisti vaizdai
Kas naktį verčia lipti sienom.
Valausi dantis apelsino žieve,
Apskretusia lediniu krauju, varvančiu iš čiaupo.
Mano veidą nuklojo išmirusių tautų žemėlapiai;*

*Šunžolės plaukus suvijo į pakulus.
Iš šnervių padrikai kapsi karčios razinos,
Iš burnos tuntais plūsta margažvyniai gružliai.
Speneliai – saulėj nusvilę dagišiaus graižai;
Užmirštos indėnų gentys kariauja ant mano krūtinės,
Neįtardamos, kad pilve trūnija skenduoliai laivai.
Mano kojos – nuodėgulių bigėmis pavirtę kiparisai;
Grindis aptraukusios pelkynų samanų apžėlė mano pėdas.
Negaliu niekur rodytis.
Sėdėsiu geriau ant lubų.
Ar imtum mano akis?*

Atrodytų kiek paradoksalu, kad Kaufmanas, tas irońskiškojo „Baubomunisto manifesto“ autorius, teigęs, jog „baubomunistai neįaučia skausmo, kad ir kaip skaudu būtų. [...] niekada nesinėšioja daugiau kaip 50 dolerių skolos“², bytnikas iš didžiosios raidės, visą savo gyvenimą puoselėjęs viltį būti užmirštas, ką tik buvo perskaičytas su tokia galinga vibracija, kad tiek patetikos tam kartui būtų galėję ir pakakti, bet tai buvo tik pradžia, atspindėjusi visos kaleidoskopinės Eileen Myles dėlionės esmę. Tokia jausminga ir jaudinanti nuotaika susirinkusius lydėjo visus „Patetiškos literatūros“ skaitymus iki pat išnaktų.

Žvilgtelkim į senolį „Alkoną“ – čia pirmiausia pateikiama tokia žodžio *pathetic* reikšmė: gailus, graudus; jaudinantis. Taip pat ir menkinamoji: beviltiškas, niekinas. Būtent nuo menkinamosios ir pašiepančios reikšmės, įsivyravusios šnekamojoje anglų kalboje, Eileen Myles *pathetic* ir bando gelbėti – gražinti žodžiui reikšmę to, kas sukelia emociją ar jaudulį, prikelti antikinio *pathos* prasmę. Vien tik šio žodžio gelbėjimas, žinoma, nėra vienintelis tikslas, veikia – pretekstas, gimęs akademiniame aplinkoje, 2006 metais Eileen dėstant San Diego universitete. Vėliau, Myles obsesijos nepaleidžiamas, šis konceptas išplėtotas iki antologijos, netelpiančios į tradicinius šio žanro rėmus, permąstančios pačią antologizavimo idėją. Į „Patetišką literatūrą“ sudėti darbai, priartėjantys prie ribos ir gebantys ją peržengti. Visi įtrauktieji autoriai, kaip Eileen rašo „Įvade“, yra „atsidavę lūžio momentui“, o tas momentas – „kažkas panašaus į tai, kai eini link horizonto, o jis, atrodo, išsprūsta. Ir tuomet kažką pajauti. Tai yra patetiška. Tai empatiškas jausmas.“ Anot Eileen Myles, „poezija apskritai patetiška, dieneraščiai patetiški. Visa literatūra yra patetiška. Paklausk bet ko, nesidominčio literatūra. Jie tikrai tam priitar.“

Myles į „Patetišką literatūrą“, į geros plytos storio antologiją, kuri iš pirmo žvilgsnio atrodo lyg koks neaiškus skirtingų laikų ir žanrų, ištraukų bei ištisu kūrinių kratinys, sudeda viską, kas provokuoja stiprią emociją.

Čia – prieš tūkstantį metų japonės Sei Shōnagon dzuihicu stiliumi (pasikliaunant tik savo širdimi) rašyta „Priegalvio knyga“ ir Qiu Miaojin „Paskutiniai žodžiai iš Monmartro“ – šedevras, kurį pabaigusi 26-erių taivaniečių kilmės rašytoja, gyvenusi Prancūzijoje, nusižudo.

Čia – Franzo Kafkos „Laiškas tėvui“ ir tekstai kitų, rašiusių apie komplikotus santykius su savo tėvais ir motinomis, pvz., Simone Weil „Dievo laukimas“ ir belgų kino režisierės Chantal Akerman memuarai „Mano mama juokiasi“ – paskutinė kūrėjos knyga prieš mirtį, 2015 metais tapusi ir dokumentine ekranizacija pavadinimu *No Home Movie*.

Čia ir XIII amžiaus persų poetas Rumi, ir ištraukos iš Victorio Hugo „Žmogaus, kuris juokiasi“ bei Lawrence'o Sterne'o „Džentelmeno Tristramo Šendžio gyvenimo ir minčių“, ir Roberto Walserio apsakymas „Kleistas Tune“, kurį be galo mėgo Susan Sontag, apie Walserį kalbėjusi kaip apie neregimą jungtį tarp Heinricho von Kleisto ir Kafkos.

Čia – Lucille Clifton bei Jameso Schuylerio eilėraščiai, čia ir Violette Leduc su „Benkarte“, kuriai pratarė parašė Simone de Beauvoir. Daugeliui šių moterų draugystė yra žinoma iš puikaus Martino Provosto filmo „Violette“ (2013).

Čia – Chris Kraus su romano „Myliu Diką“ ištrauka, Joan Larkin, Alice Notley, kurios eilėraščių, tarsi praskleisdamas uždangą į pirmąjį veiksmą, pradeda antologiją: „Visą gyvenimą, / nuo dešimties metų, / laukiau, / kol galėsiu pakliūt / į šį pragarą su tavim; / tai viskas, ko aš norėjau, ir / tebenoriu.“

Čia – ir nenusakomas sūkurys gerai žinomų ar dar tik atrandamų senosios ir jaunosios kartos rašytojų: Andrea Dworkin („kai visi sakys tiesą, menininkai bus nereikalingi – bet kol kas turime darbo“), Victoria Chang („Laiškas: mirė 2015 m. rugpjūčio 3 d. / Savaitė iki mamos mirties paskambino / slaugytoja ir perspėjo „pasiruošti“. Aš / permečiau akimis savo rankinę ieškodama / liku-

sių žodžių. Mano kišenės tuščios. / Pasiruošti kam?“), Kathy Acker, Etel Adnan, Dara Barrois/Dixon, Laurie Weeks („Ak, kirminai neįaučia skausmo“, – sakė tėtis. Taip sakydavo ir apie upėtakius, kai mokė mus daužyti jų galvas į valtį kraštą arba smeigti peiliu į smegenis. Tikėjau juo, kol man sukako 14 metų, ir nuo to laiko nebegalėjau žvejoti. [...] Kaip gali gyvas padaras NEjausti skausmo ir išlikti gyvas?“), Justinas Torresas, Karla Cornejo Villavicencio, Maggie Nelson ir kt. Kur ne kur sušmėžuojantis haiku: „su ašarom akyse parkuojant mašiną / prie meksikiečių restorano, / kažkoks vyras pasiūlė narkotikų“ (Mira Gonzalez).

„Taip, čia rasi Beckettą, tą senį keistuolį, – įvade rašo Eileen, – bet Gertrude Stein – ne. Negalėčiau pasakyti, kad ji patetiška. Burroughsas nėra patetiškas. Ginsbergas – yra“, Myles taip tarsi dėlioja savo instrukciją, kažkiek primenančią Cortázarą „Žaidžiamie klases“ orientacinę lentelę, kai skaitytojui *leidžiama* skaityti ne iš eilės, o tiesiog gilinantis į žmogiškas patirtis, kurių įvairovės Eileen nepašykšti: rašymas kaip procesas (kai trokšti likti viduje, bet veržiesi į išorę), priklausomybės, religija, rasizmas, vergija, seksualinis mazochizmas, karas, ksenofobija, laukimas, homofobija, išsiskyrimas, emigracija, liga, mirtis...

„Labiausiai noriu, kad visi išgirstų štai šį eilėraščių, jau vien dėl jo čia būtų buvę verta ateiti“, – pilnutėleje salėje surinka Eileen, kviesdama poetę Judy Grahn skaityti „Moteris kalbasi su mirtimi“ (*A Woman Is Talking to Death*). Tai, kaip įvade teigia Myles, „laikė sustabdyta akimirka, politinio folkloro šedevras“, kurio 433 eilutės nusidriekia per 18 antologijos puslapių. Liudijimų teisme forma parašytas kūrinys „įtraukia visą pasaulį, visas visuomenės santykių formas“.

Judy Grahn (g. 1940) šią elegiją parašė lygiai prieš 50 metų. Jos penktas skyrius skamba taip:

Telaimina mano namus katė

*„vaikystėje mane išleisdavo
į tris vietas, – ji sakė. –
tris vietas, niekur daugiau.
eidavau tik nosies tiesumu iš namų
į mokyklą nosies tiesumu iš namų
į bažnyčią nosies tiesumu iš namų
į krautuvę už kampo.“
jos tėvai manė, kad jai gali kažkas nutikti.
bet taip ir nenutiko.*

*mano mylimosios dantys – baltos žąsų, sklendžiančios
virš manęs
mano mylimosios raumenys – virvinės kopėčios man
delnuose*

*mes esame gyvybės upė ir derlingoji žemė
mirtie, sakai, man nevalia artintis prie šios moters?
jeigu visą save viena
kitai atiduosim
tai tau liks truputį mažiau
truputį mažiau tau, cha
mirtie, cha cha, mirtie.*

*Telaimina mano namus katė
kad aš netapčiau kaip šita pelė
mirtis prigraso moterį neit niekur iš namų
pati tyko įsibraut po langu.*

*kažkur šitai perskaičiau, pati nemačiau:
feodalinėje Europoj už neištikimybę
moterį jos vyras galėdavo surišti ir
pagavęs pelę pavožti po puodeliu
jai ant nuogo pilvo, kol toji pati iš ten išsigraudavo,
ar dabar jau
bijai pelių?*

Kai bažnyčios kiemelyje poetė Marcella Durand perskaito eilėraščių „Rytų upės parko ąžuolas“ (*East River Park Oak Tree*), mintimis staiga perplaukiu Atlantą, pagalvodama apie Ceikinių ąžuolą. Nejaugi kiekvienas miestas turi savo ąžuolą didvyrių, kritusių po bejausmiškumo ašmenimis? – pagalvoju. Deja, taip. Eilėraštyje

Nukelta į p. 14 ►

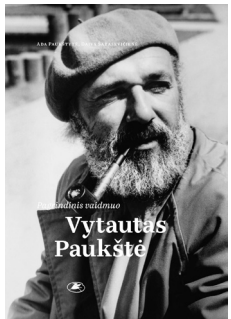
¹ Žr. Rolando Rastausko esė „Niujorkas iš kojos skrydžio“ knygoje *Kitas pasaulis*, Vilnius: Apostrofa, 2004, p. 282–312, ypač X skyrių.

² Žr. „Iš bytnikų poezijos (3)“, *Šiaurės Atėnai*, 2013.1.25 (vert. A. Patiominas).

Iš bloknoto (36)

Visais požiūriais unikalų knygutę paaugliams (ir ne tik) – „Dra ta ta: Stasio Ušinsko marionėčių pokalbis su lėlininku Rimantu Driežiu“ – išleido Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, skaitmenindama savo aukso fondus. Knygutės idėjos autorė buvo Sigutė Chlebinskaitė, o ją įkūnijo, pasinaudodami ir šiuolaikinėmis technologijomis, dailininkai Agnė Dautartaitė-Krutulė ir Rokas Bilinskas, maketuotojas Leonardas Mekionis. Knyga iliustruota Ušinsko lėlių eskizais ir jų „citatomis“, o naudodamasis QR kodo skaitytuvu gali pamatyti ne tik lėles judant, bet ir taip veikti leidžiančią jų vidinę konstrukciją (grafinio dizaino autoriai Antanas Skučas ir Margarita Valionytė). Knygutę gali vartyti iš visų pusių, spalvinti kai kuriuos piešinius. O tekstą sudaro marionėčių pokalbiai su Rimantu Driežiu, kuris labai rimtai atsakinėja į jų klausimus, papasakodamas apie jų kūrėją Stasį Ušinską ir jo sumanymus. Klausimai byra iš visų pusių: kas mane sukūrė? Kas yra marionetė? Kiek man metų? Kaip parodyti, kad man liūdna? Kas yra patentas? Iš ko mano akys? Ir t. t. Neabejotinai knygelė skatina vaikų vaizduotę ir norą patiems kurti. Taigi sveikinam dar kartą ir – ačiū.

Pagaliau pasirodė ir ilgai laukta knyga apie aktorį Vytautą Paukštę, pradėta dar jam gyvam esant. Ją rengti drąsiai ėmėsi duktė Ada Paukštytė, o užbaigė teatrologė Daiva Šabasevičienė, ne vieną knygą apie mūsų teatro įžymybes – Valentina Masalskį, Joną Vaitkų, Regimantą Adomaitį, Juozą Budraitį, Faustą Latėną – parengusi. Visos šios knygos, nevienodai sėkmingos, padarytos panašiu principu – apklausiant liudininkus ir liudytojus, prisimenant kitų rašiusiųjų vertinimus, pakeliant dokumentus, užrašant pačios asmenybės mintis. Tai dideli, kruopštūs, ateičiai reikalingi darbai.

Knygoje apie Paukštę rašo teatro ir kino kritikai, vienas už kitą įdomiau pasakoja režisieriai, aktoriai ir daili-

ninkai. Labai įdomu skaityti kai kurių aktoriaus kolegų, drauge dirbusių scenoje ir kine, pastebėjimus, kuriuos papildė ir tarsi patvirtina pluoštas puikių nuotraukų iš spektaklių, filmų ir margo gyvenimo. Man asmeniškai itin įdomus nedidelės apimties 1971 metų gastrolių dienoraštis, kurį rašo neveltis apimtas Paukštė, ir užrašuose atsispindi siaubingos sąlygos, prie kurių anuomet turėjo taikytis teatras gastrolėse – Rietave, Judrėnuose, Kaltinėnuose, tuometiniame Kapsuke; šiandieniniam žmogui gali pasirodyti kaip košmariškas sapnas, bet visa tai – tiesa. (Man teko būti su vilniečiais Plungės kultūros namuose jiems vaidinant precizišką vokiečių režisieriaus pastatymą – Schillerio „Klastą ir meilę“ su puse dekoracijų, prastai apšviestą spektaklį, į kurį publika su vaikais rinkosi visą pirmą veiksmą, stumdė kėdes ir nevaržomai kalbėjosi tarpusavy; teko rašyti ir apie Šiaulių teatro vargus pokario metais.) Galvoju, kad Paukštės paveikslą knygoje papildė laiškai ir sveikinimai nuo Justino Marcinkevičiaus, Sergejaus Jurskio, Algimanto Masiulio, Gražinos Mareckaitės, Rūtos Vanagaitės, klasės draugų, kolegų ir artimųjų, nors kartais praspūsta dalykų, kurie susmulkina, subuitina kuriamą paveikslą. (Pamenu, kaip juokingai atrodė knygoje apie Liudą Truikį kažkokių moterėlių pasakojimai apie jo mėgstamas mišraines.)

Knygos apie Vytautą Anužį kol kas neturiu, tad – gal kitą kartą.

Palanga. Čia baltų debesų angelai sutūpę į laivą dangumi plaukia, čia dangus vosylkos mėlynumo ir žaluma tokios daugybės atspalvių, kokia tik ir gali būt gegužį, iš visų šonų mesianiškiems chorams čiulbant. Žmonės sustoja po medžiu ir žiūri įdėmiai pro šakas, vildamiesi patį giesmininką pamatyti... O va guli gražus baltas kiras papurusiom plunksnom šalikelėj ant pievelės, mašinos partrenktas. Jų čia daugybė skraido virš galvų ir, atrodo, ar nebus vaikus perėję pačiame kurorte, ne prie jūros.

Bet toj rojaus palangėj dar šalta – vėjai siautėja ir liepia kantriai laukti. Sulindusi į pusšiltę striukę vaikštau ir dairausi naujovių. Matau, kad švaru, baigiama tvarkytis sezono atidarymui. Nemažai čia atvyksta visokio plauko ekskursijų, mokykliniai autobusiukai iš toliau atveža vaikų. Bet va: Palangos koncertų salė, kurios visi tiek laukė, skirta (o gal tik tokiu būdu pągerbta?) Stasiui Povilaičiui, jo parašas puošia rytinę sieną. O kodėl ne Eduardui Balsiui ar Baliui Dvarionui? Kad ir koks žavus,

subtilus ir talentingas buvo šis estrados dainininkas, tas vienišas užrašas ant pastato mane nustebino ir nuvylė. Su nostalgija prisimenu laikus, kai su tėvais, ar vėliau – su vyresne seserimi, lankydavom klasikinės muzikos koncertus senojoje apgriuvusioje estradoje, sėdėdavom ant žemų medinių suoločių, panirusių į žoles, kartais net per lietų po atviru dangumi, su skėčiais arba lietpalčiais apsigaubę, nes svarbiausia buvo muzika. Dalis publikos stovėdavo už tinklinės tvoros, juosiančios estrados teritoriją, po medžiais – ir taip per visą koncertą! Vakarų vėjui pučiant, kartais padvelkdavo netoliese esančiais Mokslų akademijos vilų „laukiniais“ tualetais. Bet Balys Dvarionas, fraku apsivilkęs, gražus ir lengvas lyg paukštis, toliau sau diriguodavo savo mėgstamą Piotro Čaikovskio 6-ąją. Prie visokių kvapų buvom pratę, toks buvo XX amžiaus 6-asis dešimtmetis. O ir dar keli.

Vasaros koncertų afiša blankoka – Edmundo Kučinsko vakaras, Kosto Smorigino trio, juokų dozę pateikti žada bilietų platintojai. Su juokais Lietuvoje geriau jau nejuokauti. Ir nė vieno klasikinės muzikos koncerto! Palangos savivaldybę, matyt, tokia kryptis tenkina, nėra ten rimto kultūrtręgerio. Tenkina ir tai, kad kai kuriose gatvėse suoliuko pavargėliui nerasi – nors sėsk ant tvoros. Gerai, kad nors išvartytus granito šaligatvius keičia dailiom rausvom plytelėm. Ant išgražintų, renovuotų ar naujai pastatytų namų gatvės pavadinimo nepamatysi. O štai pereinamame sodelyje priešais bažnyčią pastatytas paminklas generolui Jonui Žemaičiui stovi iki galo neįrengtoje, netvarkomoje vietoje: gėlės sustumtos bet kaip, o juodo akmens paklotė visa apdulkęjusi, paukščių paženklinta. Greta buvusi sovietinio kario atminimo vieta atrodo kur kas tvarkingesnė.

Vieną vėjuotą žvarbią dieną pabandžiau kopose įsikurti. Pasiklojau striukę, atsisėdau, bet jau po minutės mane užpuolė šimtai judrių skruzdėlių, jos lindo į visas vietas, į ausis ir plaukus, ir aš persikėliau toliau, vildamasi, kad nebūsiu joms ant tako, bet ir ten buvo tas pat. Supratau, kad būtent dėl to kopose nematyti nė vieno žmogaus, o palangiškiai sako – skruzdėlių metai. Ką jie žada?

– AUDRONĖ GIRDZIJAUSKAITĖ –

Retušuotas moters kūnas, arba Feministinis požiūris į meną

Šių metų balandį JAV Floridos valstijos parlamentas priėmė įstatymą, draudžiantį nutraukti ilgesnį nei šešių savaičių nėštumą, išskyrus keletą išimčių: kilus pavojui motinos sveikatai ar prievartos atveju. Floridos valstija tapo viena labiausiai ribojančių nėštumo nutraukimą jo visiškai neuždraudžiant, o tai ne vienintelis bandymas apriboti nėštumo nutraukimą JAV. Kitaip tariant, moters kūno kontrolė atsiduria politikų rankose – seniai girdėta istorija. Tačiau kaip pakeisti šimtmečiais nusistovėjusius stereotipus, pagal kuriuos moters kūnas sudaiktinamas, paverčiant jį pasyvia būtybe, kurią galima (reikia?) kontroliuoti? O būtent tokią moterį dažnai vaizduodavo Vakarų Europos dailininkai, kurių paveikslus norėdami pamatyti šiandien stovime muziejų eilėse. Kokią žinią šie paveikslai mums siunčia?

Renesanso epochoje kilus susidomėjimui antikos kultūra, menininkai vis dažniau vaizduodavo mitinius herojus, o meilės deivė Afroditė / Venera buvo laikoma grožio etalonu. Italų dailininko Tiziano paveiksle „Urbino Venera“ (1538) deivė vaizduojama gulinti apsinuoginusi, ranka prisidengusi lytį ir žiūrinti tiesiai iš paveikslu. Kūrinio užsakovas, Urbino miesto kunigaikštis, prašė nutapyti nuogos moters portretą, o paveikslą pasikabino prieškambarėje, iš kurio patekdavo tiesiai į miegamąjį, kur buvo ne vienas tokio pobūdžio paveikslas. Ar nieko neprimena? O dar sako, kad pornografija – šių dienų išradimas. „Urbino Venera“ įkvėpė vėlesnius dailininkus, pavyzdžiui, impresionistą Édouard'ą Manet: jis ryžosi savaip interpretuoti meilės deivę ir ją pavaizdavo ne kaip grožio etaloną, o kaip paprastą, išbalusią, nutrintomis pėdomis, mažų „gabaritų“ prostitutę – dėl

jos Paryžiaus salonuose kilo tikras skandalas. Kalbėdamas apie paveikslą „Olimpija“ (1863), Manet teigė, kad nutapė tai, ką matė, tačiau toks požiūris ne visiems buvo suprantamas.

XIX a. Prancūzijoje vyravęs akademizmas spraudė tapytojus į rėmus, pagal kuriuos menas turėjo atitikti to meto grožio kanonus. Dailininko Alexandre'o Cabanelio paveikslai atspindi šiuos grožio kanonus, pavyzdžiui, paveiksle „Veneros gimimas“ (1863) matome apsinuoginusią, skaisčios odos jauną moterį, gulinčią ant jūros bangų. Pasak graikų mito, deivė gimė iš titano Krono spermos, nukritusios į jūrą. Įdomiausia, kad senovės graikai nuogumą traktavo skirtingai: nei gerbiamos moterys, nei deivės nebuvo vaizduojamos apsinuoginusios archajiniu ir klasikiniu laikotarpiu. Graikų skulptorius Praksitelis vienas pirmųjų pavaizdavo apsinuoginusią Afroditę ir tik prasidėjus helenistiniam laikotarpiui nuogumas graikų mene aptinkamas vis dažniau. Apie akademizmo stiliaus netikrumą rašė Émile'is Zola, kalbėdamas apie Cabanelio pavaizduotą Afroditę kaip apie laisvo elgesio merginą, tačiau tokie paveikslai turėjo tikslą – sukelti pasigėrėjimą moters kūnu, kuris neatspindėjo realaus gyvenimo.

Menininkai kuria / modeliuoja moters kūną iš vyriškos perspektyvos, todėl dažnai paveiksluose pamatysime moterų kūnus, sukeliančius geismą net ir smurto scenose. Na, ir kaip nepriminti graikų mito apie Galatėją ir Pigmalioną, skulptorių, kuris įsimylėjo savo kūrinį. Galiausiai merginos skulptūrai gyvybę įkvėpė deivė Afroditė, kuriai pagailo kenčiančio skulptoriaus. Vyras, kuriantis ir modeliuojantis moters kūną, pavaizduotas

René Magritte'o paveiksle „Bandyti tai, kas neįmanoma“ (1938): kostumuotas dailininkas, vienoje rankoje laikantis paletę, o kitoje teptuką, priešais jį – nuoga moteris, dailininko žmona, pavaizduota beveik kaip Milo Venera, be vienos rankos, kurią, regis, dailininkas bando nupiešti, kitaip tariant, sukurti ir suteikti moteriai gyvybę.

Kritikai sakys, kad feministės nesupranta meno, tačiau palyginkime dailininkų darbuose matomą nuogą moters kūną su prancūzų dailininkės Suzanne Valadon darbais, beje, ji taip pat pozavo Pierre'ui Auguste'ui Renoirui ir Henri de Toulouse'ui-Lautrecui. Dailininkės kūrinuose matome neidealizuojamą moters kūną, pavyzdžiui, paveiksle „Mėlynas kambarys“ (1923) vaizduojama moteris, išsitiesusi ant lovos, apsivilkusi pižama, rūkanti cigaretę, o prie jos pavaizduotos knygos sufleruoja apie moters išsilavinimą. Jos poza primena Tiziano „Urbino Veneros“ ar Manet „Olimpijos“, tačiau šiame paveiksle moters kūnas neidealizuojamas ir jam nesuteikiamas erotinis impulsas.

Prisiminkime šiandienines moteris, vaizduojamas fotošopu retušuotais kūnais žurnalų viršeliuose. Kaip ir XIX a. Paryžiaus salono akademistai, vis dar norime matyti (o gal greičiau sukurti) idealų moters kūną, koks realiam gyvenime neegzistuoja, ir vien tik tam, kad visos kitos moterys bandytų tapti tokios, kokios net neegzistuoja, prarasdamos savivertę ir pasitikėjimą savimi. Tad gal metas liautis retušuoti ir kontroliuoti moters kūną?

– VILMA LOSYTĖ –

Apsimestinis Kafkos tingumas

Kaip jau atsibodo rašyti apie posthumanizmą, kai jautiesi, šiaip ar taip, humaniste. Žiūrėdama žymaus režisieriaus iš Berlyno Oliverio Frljičiaus spektaklį „Metamorfozė“ Nacionaliniame dramos teatre, jutau, kad recenzentams nelemta apsieiti be šios barškančios it prie katino uodegos prižišta skardinė sąvokos. Aktorei Jūratei Vilūnaitė skaitant daugeliui jau įkyrėjusią publicistiką apie neteisingus santykius tarp žmonių ir gyvūnų, į sceną įėjo šuo – mielas, gauruotas, gerai dresuotas. (Jeigu žiūrovai sugalvotų į spektaklį atsivesti savo augintinius, juk teatre kiltų toks lojimas ir triukšmas kaip Bernardinų bažnyčioje per Šv. Pranciškaus atlaidus – tuomet šventinami naminiai gyvūnai.) Beje, dienoraštyje (1913. XI.18) Franzas Kafka yra palyginęs save su šuva: „Aš vėl rašysiu, tačiau kiek abejonių man jau spėjo sukelti tas mano rašymas. Iš esmės aš esu negabus, neišprusęs žmogus, kuris, jeigu nebūtų buvęs verčiamas eiti į mokyklą – be jokio noro, bet ir beveik nepastebėdamas prievartos, – galėtų lindėti šuns būdoje, iššokti, padavus ėdesio, ir įlįsti atgal, jį surijęs“ (Franz Kafka, *Dienoraščiai 1910–1923*, iš vokiečių kalbos vertė Teodoras Četrauskas, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2011, p. 227). Atrodo, rašyta žmogaus, kurį slepia inercija ir gyvenimo vegetatyvumas, bet juk puikiai žinome, koks jis buvo savikritiškas. Tad ir tas įsisteigtas „šuns būvis“ tėra apsimestinis tingumas, kai neturi jėgų priešintis abejotinoms taisyklėms, todėl jų laikaisi.

Faktas, kad Gregoras Zamza apsakyme paverčiamas vabalu, gali pritraukti posthumanistines interpretacijas, bet jo esmė, man rodos, kita. Zamzos dezintegracija šeimoje gali simbolizuoti bet ką, netgi veikti kaip meninė holokausto nuojauta, – juolab dienoraštyje apstu šurpiančių Kafkos įžvalgų, kas dar tik įvyks – gerokai po jo mirties. Menininko nerimas dažnai įgauna istorijos pranašysčių išraišką. Vadinamieji *Kiti* (kad ir kas būtų – etninės ar kitokios mažumos, gyvūnai, nepripažinti) Kafkos kūryboje neturi funkcijos sukelti skaitytojo pasigailėjimą ir ryžtą juos ginti. Tai neprašytas šių dienų uolumas; bet taip, žinoma, gali būti.

Dmitrijaus Matvejevo nuotrauka

Dar sudėtingiau spektaklyje priimti deklaruojamą mizantropiją, turbūt kaip Kafkai ir jo veikėjams primetamas savybes. „Linkime laimingo atominio karo“, – užrašyta švieslentėje. Dabar kiek madinga nekęsti žmonių ir (paradoksas!) eksponuoti tai socialiniuose tinkluose. Suprantama, toji nemeilė selektyvi, nukreipta tik į tam tikras socialines grupes, palaikanti „teisingas“ idėjas ir spinduliuojanti egocentriškumą / savanaudiškumą. Vos tik nekentėjas susiduria su veidrodiniu savęs atspindžiu – springdamas ima inkšti ir visiems skūstis, baisėdamasis, kaip kiti žmonės gali būti tokie blogi. Bet ar pats Kafka buvo mizantropas? Remdamasi dienoraščio perskaitymo patirtimi, drįstu teigti, kad ne visai. Bent jau dabartine mizantropijos prasme. Tai jautraus emocijų suvokėjo tekstai; „Laiško tėvui“ autorius deda milžiniškas pastangas puoselėdamas santykius. Kafkos dienoraščio subjektas yra ne tiek absurdo žmogus, kiek silpnas ir savikritiškas nevykėlis, neturintis nieko bendra su didingomis gyvūnų / žmonių santykių gerinimo, karo ar taikos, visuotinės brolybės idėjomis (1922.I.31): „Mat kai tikrai užsiropščiu ant paties mažiausio laiptelio, atsidiuri kokioje nors, kad ir įtartiniausioje saugioje vietoje, atsigulu ir laukiu, kol negatyvumas ne užsiropštų iš pas-

kos, o nutrauktų mane nuo to laiptelio. Todėl jis yra tarsi gyvybinis instinktas, kuris nepakenčia manyje nė menkiausio ilgesnio nusiramino ir, pavyzdžiui, sulaužo vedybinę lovą, dar net nespėjus jos pastatyti“ (p. 395). Kafka „nukoučina“ prasimušėlio mentalitetą: pasaulio gėloje asmeninės sėkmytės ir inertiška tvarka įgauna absurdo mastą. Dienoraščio subjekto nerimastingumas vizualizuoja, kartais metaforizuoja vidinius poslinkius ir procesus; tai itin kruopščiai dokumentuota menininko savasties mechanika. Ji gan hermetiška, tikrai be pretenzijos reguliuoti politinius ar visuomeninius vyksmus.

Ar autorius visada pranašesnis už savo veikėją? Aktoriai suvaidina kaip tik šią dilemą. Dvejočiau, kartais gal ir atvirksčiai. Aktoriai labai geri, režisūros sprendimai irgi nekvaile. Stikliniai narvai, tiesa, labiau priminė vulgarių

karantiną negu dvasinę izoliaciją. Maloni muzika – žiūrovas, stebėdamas Kafkos absurdo interpretacijas, visgi turėtų jaustis komfortiškai, sėdėti sau minkštai, nebėgti iš salės. obuolių mėtymo scena, deja, atrodo kaip Romeo Castellucci citata iš spektaklio „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“. Kaip stiklinės dėžės spaudžia žmones, skambant eilutėms iš „Proceso“, taip pabaigoje besileidžiančios „lubos“ galėjo bent kiek labiau optiškai prispausti sėdinčius scenoje.

Salėje – puošni Vilniaus publika, pajėgi suprasti tokią medžiagą. Šiaip smalsu, ar tai veiktų regionuose? Tikiu, kad taip. Slaptose mintyse paverčiu žiūrovus regionų gyventojais. Nėra jokių labai didelių trukdžių, daugmaž tokios pačios intelektualinės jėgos. O Nacionaliniame dramos teatre norėčiau dar sudėtingesnių spektaklių – apie Kafką nesužinojau nieko naujo, ko jau nebūčiau žinojusi. Bet pasigrožėjau puikia vaidyba ir pasikartojau modernizmo stilistiką.

– GIEDRĖ KAZLAUSKAITĖ –

Dvi replikos

Įvyko pirmieji Meno kritikos apdovanojimai. Sausį, primenu, įvyko pirmieji Nacionaliniai literatūros apdovanojimai – pamažu visi įkru-tame į tą formatą, hidra daugina galvas. Šiaip jau buvo visai įdomu, kad ir ilgokai užtruko – visi kalbėtojai buvo pasiruošę, kalbėjo ir nuosirdžiai, ir netuščiai. Patiko, kad apdovanoti jaunesnės kartos autoriai, ne senieji autoritetai. Paskatinimas (solidus piniginis prizas – 900 eurų), man rodos, suveiks. Kad renginio vedėjui Domui Raibiui nepatinka VLKK ir Donelaitis, kaip ir aišku. Bet kad kai kurių laureačių kalbos logika labai jau šlubuoja (ir tai – švelniai tariant), nepastebėti neįmanoma. Todėl sujungti meno ir literatūros apdovanojimų jokiomis formomis turbūt niekada nepavyks – net šiame renginyje jautėsi *heito*. (Nepamenu nė vieno renginio, kuriame literatai stumtų ant menoty-rininkų; vadinasi, nuoskaudos turbūt vienakryptės.) Menotyros patriarcho Alfonso Andriuškevičiaus pavardė nuskambėjo kelis kartus; ir vis dėlto jis yra kalbai itin reiklus filologas. Kas dar spėjo pabūti jo mokine (-iu), išsiskiria raštingumu.

Premijas gavo net dvi autorės, spausdinusios savo tekstus „Šatėnuose“: Jelena Šalaj ir Aurelija Maknytė. Labai įstrigo Monikos Kriškštopaitytės frazė: šiandien kritika yra ir *bi-*, ir *trans-*. Meno kritikas dažnai yra ir rašytojas, ir menininkas, ir akademikas. Nagi tikrai – vien jau pristatant komisijos narius ar nominantus, piktybiškai kartojosi žodis „rašytojas“. Ar tik nebus tai *heito* kalbos sistamai ir literatūros kanonams priežastis?..

Tačiau tokie kameriniai apdovanojimai, žinoma, man daug jaukesni už pompastišką „Sidabrinę gervę“. Tik tiek, kad sėkmingai artėjama link Holivu-

Filmo „Paradas“ kadras

do pretenzijų į blizgesį. Išraiškos formos vis labiau darosi masinės, o jau lyčių stereotipai... Tikriausiai prisimenate, kad dėl nominacijų kilo šaršalas – analogija su Metų knygos rinkimais. Suprantama, jeigu lopai batūs, esi fanatiškai įtikėjęs, kad niekas kitas to už tave tiesiog negali daryti geriau. Su vertinimais daugmaž sutinku, visos komisijos išmintingesnės už pažemintuosius ir nuskriaustuosius. „Per arti“ triumfavo vertai, Titas Laucius („Paradas“) puikus scenaristas, apie aktorius ne ką nusimanau, bet apgraibom jaučiu, kad Rasos Samuolytės Nacionalinė vėluoja.

„Auksinę gervę“ gavęs Juozas Budraitis patarė jauniems žmonėms, kurie renkasi aktorystę, turėti atsarginį variantą – jis ir pats būtų galėjęs dirbti prokuroru (cha, jų trūksta!). Bet nedirbo. Deja, geriausiai intuityviai neturi atsarginių išėjimų. Maksimalus ne-saugumas juos traukia kaip ugnis drugelius.

– DAVATKA PADURKEVIČĖ –

Liūdnieji vokiečių bardai

► Atkelta iš p. 3

tradicijas, praktikuotas tėvų ar senelių, kiti – susiręsti naujus pagrindus, mažuma – tikėti nuverstais stabais, dar viena galimybė įgyvendinti marksizmo-leninizmo idealus. Galima sakyti, „Rammstein“ kūryba apdainuoja mūsų patirčių rezultatą – pagrindą praradusį ar jo atsiskiusį, sutrikusį, vienišą ir apviltą XXI amžiaus žmogų. O vadinamasis rytų europiečio kompleksas ir toliau, nors ir vis mažesniais kvantais, išlieka perduodamas kitoms kartoms. Be abejonės, yra įvairiai „Rammstein“ muziką suprantančių, bet dėl bendros patirties galime geriau suvokti tam tikrų jų potėpių prasmę žmogaus šešėlių paveiksle.

Išaugęs paauglystę pats buvau beprimirštąs „Rammstein“, anaipol nesu didelis atgrasios meninės estetikos gerbėjas, bet poreikis apmąstyti žmogaus tamsą atėjo su čia pat vykstančiu karu. Ir kiek netikėta grupės pozicija – „Rammstein“, turinti daugybę gerbėjų Rusijoje ir dar visai neseniai atrodžiusi kaip užsikrėtusi rusofilija, vienareikšmiškai stoji Ukrainos pusėn Rusijos kare, atšaukė planuotus koncertus, o grupės vokalistas pirmomis savaitėmis pastebėtas savanoriaujantis Berlyno stotyje priimant ukrainiečių pabėgėlius.

Pabaiga

Tikiu, ateityje „Rammstein“ žvaigždei prigesus atsiras sociologų, psichologų ar filosofų, kurie nuosekliai ištirs šios grupės fenomeną, kodėl jis toks užgimė tarp Rytų Vokietijoje gimusių ir subrendusių vokiečių bei kodėl jie traukė minias, ypač šiame regione, nelygu kadaise diktatoriai. Ir nors grupės nariai iš lėto sensta (vokalistas neseniai šventė šešiasdešimtmetį), artimiausiu metu, atrodo, šiuos liūdnuosius bardus dar matysime mūsų muzikinėje padangėje, jei ir ne Lietuvoje, jie dar ne kartą tiesiogine šio žodžio prasme pūstels ugnies Europos ir Šiaurės Amerikos arenoms.

– AUDRIUS SABŪNAS –

MINDAUGAS PELECKIS (1975–2023)

Bobas Dylanas ant piliakalnio

I
--- paklusnūs ruoniai zoosoduose vykdo nurodymus ---
--- kometų audros, asteroidai turi savo kelią ---
--- kūrėjai pyksta, kai neišsimega ---

II
--- ant suledėjusios žemės rasta nekonvertuojama valiuta ---
--- atneša neregėtus turtus: ramybę, sveikatą ir tikėjimą
žmonija ---
--- bet lietus išplauna vandens ženklus, ir viskas dingsta
pavėjui ---

III
--- ant šeštojo, nematomo Kernovo piliakalnio ---
--- stovi Bobas Dylanas ---
--- ir tyliai klausia vėjo, kada baigsis vidinė neramybė ---

IV
--- sukilėliai neramiai miega savo kalneliuose ---
--- šalti upeliai dar nelaukia grįžtančių paukščių ---
--- raudonas uogas nulesa išalkęs gamtininkas, ieškantis
nematomo bunkerio ---

(...)
--- į pelkę išmetamas prasmės netekęs diplomatas (ir jį
lydintys dokumentai) ---
--- audrapaukštis nugvelbia senąjį pasisveikinimą ddyth da ---
--- ir nejudindamas sparnų rodo taką ten link ---

Pragaras

I
--- batsiuvy, siūk toliau, batų mums dar prireiks ---
--- neisim gi pusbasiai į pragarą ---
--- išnirę iš savęs kaip cikliškai nusidirianti gyvatės oda ---

II
--- kaip gera vaikystėj buvo nieko nežinoti, tik jausti ---
--- skonį, kvapą, alkį, nuovargį ir dar kažką ---
--- ko dar nevardinome sapnais ---

III
--- o jei mūsų pragaras – kitos planetos rojus? ---
--- ir nėra jokio išsigelbėjimo nuo bėgimo į niekur ---
--- pro žvaigždžių dulkes, juodąsias skyles, tamsiąją
materiją? ---

IV
--- o jei kelias į rojų neprasideda pragare? ---
--- ir mes – tik idėja meistriškoje iliuzijoje ---
--- išdrožtoje riestoje pypkėje greta velnio ausies? ---

V
--- perskaitykime visus savo neparašytus laiškus iš naujo ---
--- perleiskime pragarą ultrakrepidarams, influencieriams,
bebrų užtvankoms ---
--- dangorėžių laipiojams, vandenyno šiukšlintojams,
svajonžudžiams ---

Man patinka apgaulė

*Sekmadienis – diena, kai Dievas ilsisi, kelia siaubą;
Dievas ilsisi, o tai tas pats, kaip išjungtas greitosios
pagalbos telefonas.*

Gintaras Beresnevičius

I
--- man patinka, kai žiemą žada šaltą ---
--- pasimatymas vėluoja kelerius metus ---
--- (kalti horoskopai, pilnatys ir televizija) ---

II
--- man patinka apgaulė, kai gėris nugali blogį ---
--- viltis suteikia antrą gyvenimą ---
--- (katinai šypso į ūsą) ---

III
--- man patinka, kai kaubojus pasikinko kengūrą ---
--- bokso ringe kaunasi ežiai ---
--- (o kosminis laivas nuskrenda ne į tą planetą) ---

IV
--- man patinka, kai deginamos knygos, kurios luošino
mūsų vaikystę ---

--- ir iki absoliutaus nulio sušaldoma begalybė svajonių ---
--- (kurios tapo košmarais) ---

(...)
--- man patinka muzika be stiliaus, kinas be žanro ---
--- poezija be natų, proza be poezijos ---
--- (datos be dienoraščių, grafičiai bažnyčiose, vilkai,
nevirstantys šunimis) ---

Tiesos šventykloje

I
--- Čia nereikalauja paso, CV, motyvacijos ---
--- ir neklausia, kiek laiko ---
--- turi ---

II
--- Čia tik kaukolės mena gyvenimą ---
--- mina mįsles ---
--- ir eina tolyn ---

III
--- Čia nebijoma sūdyto žodžio ---
--- su *jalapeño*, *chili* ---
--- ar be ---

IV
--- Čia, jei meluojai, nepagiria ---
--- nemotyvuoja ---
--- ir tiek ---

L
--- Tiesos šventykloje tylima ---
--- nes nebėra ką kalbėt ---
--- (visi sapnai suskaičiuoti) ---

Po potvynio

Ad Noe

I
--- po potvynio ---
--- ir vėl teks troškinti saulėtas morkas ---
--- ir valgyti žemės spalvos duoną ---

II
--- tebebus telefonai ---
--- bet nebebus kam paskambinti ---
--- net jaukiausios iliuzijos nekels ragelio ---

III
--- nebereiks aplodismentų narcizui skaitovui ---
--- nebeveiks spynos, nes nebus ką rakinti ---
--- nevažiuos ekologinis transportas, – vėl visur eisim
pėsčiom ---

IV
--- apokalipsė ateis kur kas keistesnė nei tiek fantazuota ---
--- tiesiog nieko nevyks ---
--- banalus blogis taps banaliomis sekundėmis ---

V
--- mes slapčia lauksim naujo potvynio ---
--- nors mūsų sąmonė visada žinojo ---
--- niekas niekada nesikeis ---

Testamentas

I
--- kai mirsiu, nelaidokit jokių būdu su kostiumu ar džinsais ---
--- tik su nutrintais treningais ---
--- ir skylėta *maike* ---

II
--- o dar geriau – sudeginkit ---
--- bet pelenus pameskit ---
--- ir jokio antkapio ar epitafijos ---

III
--- testamentu jums nepaliksiu nieko ---
--- lai sielą griaužia voverės ---
--- o kūną rimdo angelai ---

IV
--- kad neliūdėsite, žinau ---
--- bet ir neverkit, neraudokit ---
--- didelio čia daikto, – vėl kažkas išėjo ---

C
--- o jei netyčia rasite dienoraštį jaunų dienų ---
--- skaitykit tik apie dienas laimingas ---
--- jų buvo, – netgi trys ---

Vasaros liūdesys (Juodoji saulė)

I
--- sunki vasaros paklodė ---
--- užklojo akis ir sapnus ---
--- atėmė svajones ir apsvaigino ---

II
--- lyg didysis sprogimas ---
--- vasara ištaškė viltis į mažiausias daleles ---
--- iš kurių galvosūkį dėlios ruduo ---

III
--- aš ne aklas, aš tik mirštu ---
--- sakė tyliai rugpjūtis ---
--- rugsėjui prisėlinus pavojingai arti ---

IV
--- barzdotas šventikas pasmerkė melancholiją ---
--- depresiją, liūdesį ir neviltį ---
--- ir liepė visiems šokti neskambant jokiai muzikai ---

V
--- o kopose tyliai miegojo vabalas ---
--- bėgantis nuo pasaulio skausmo ---
--- į šviesų rudenį, į viltį ---

Nėra nieko geriau už taiką ir pergalę

I
--- besišypsanti moteris ---
--- ant suoliuko glosto žaliaakį, juodbruvą katiną ---
--- nebijok, viskas gerai, sako jam ---

II
--- tėvas perka sūneliui šokoladą ---
--- bet tik vieną, susitaria ---
--- ir abu taikiai eina namo pusryčiauti ---

III
--- moteris su vežimėliais ---
--- ramiai keliauja palei Didįjį Medį ---
--- ir aptaria nenaujas naujienas ---

IV
--- senolis parduoda trijų rūšių obuolius ---
--- saldžius, rūgščius ir ananasinius ---
--- ir dar aviètes ---

V
--- o netolies ---
--- savo celėje meldžiasi atsiskyrėlis ---
--- kad tai, ką jis mato, niekada nesibaigtų ---

Pilietis

I
--- pilietis Kaktusas tave įskųs ---
--- paskambins kam reiks ---
--- pačiam velniui įsiteiks ---

II
--- pilietis Ambrozijus tave pagirs ---
--- giesmę tau sukurs ---
--- *like*'ais apdalins ---

III
--- pilietis Keturpėdis tavęs ilgėsis ---
--- laiškus visom kalbom rašys ---
--- o paskui išnyks ---

IV
--- pilietis Katinaitis tave prakeiks ---
--- ir negražins skolos ---
--- nebelankys tavo olos ---

V
--- pilietis *aš* tavo tuštumos neužpildys ---
--- nelauks, kol užmigs ---
--- bet niekad nepaliks ---

CHARLES BERNSTEIN

Žymiojo amerikiečių poezijos eksperimentuotojo, vad. kalbos poezijos (*Language poetry*), aktualizuojamu kūrybos procesu siekiančios įtraukti skaitytoją į eilėraščio prasmės kūrimą, iniciatoriaus Charleso Bernsteino (g. 1950) tekstas *My / My / My* pirma kart nusidriekė debutinio jo poezijos rinkinio „Prieglaudos“ (*Asylums*, 1975) puslapiais. Šį ironišką 430 nuosavybės „objektų“ sąrašą galima skaityti kaip spontanišką laisvų asociacijų vėrinį, kita vertus, talpus paskirų žodžių daugiareikiškumas gali lemti keleriopą vienos ar kitos leksinės sekos perskaitymo variantą.

Mano / mano / mano

*Suskaičiuok šiuos daiktus, kuriuos vadini savais.
Tai – atstumas, skiriantis tave nuo nušvitimo.*

Swami Satchidananda

(skiriama Jenny)

mano pagalvė	mano saldumynai
mano marškiniai	mano susimąstymas
mano namas	mano pakantumas
mano vakarienė	mano netaktiškumas
mano dantis	mano drąsa
mano pinigai	mano verksmas
mano aitvaras	mano skrybėlė
mano darbas	mano kišenė
mano beigelis	mano purvas
mano mentelė	mano nešvankumas
mano antklodė	mano lytis
mano ranka	mano šalikas
mano paveikslas	mano solidarumas
mano parkeris	mano viltis
mano stalas	mano skiemenavimas
mano kambarys	mano šypsena
mano eilė	mano žvilgsnis
mano knyga	mano bejėgiškumas
mano beviltiškumas	mano lovos užtiesalas
mano piniginė	mano atsakas
mano lakštas	mano priešas
mano kojine	mano įrašai
mano kojos pirštas	mano laiškas
mano pašto ženklas	mano eisena
mano prisistatymas	mano grumtynės
mano bagažas	mano dvasia
mano planas	mano pjūvis
mano klaida	mano akstinas
mano beždžionė	mano baigtis
mano bičiulis	mano svajonė
mano varpa	mano lėkštė
mano pyktis	mano duobė
mano lūkestis	mano tuštuma
mano pieštukas	mano aklumas
mano skausmas	mano įsitvėrimas
mano plakatas	mano projekcija
mano baimė	mano mokytojas
mano bagažo kortelė	mano namų darbai
mano akys	mano namų ruoša
mano apdaras	mano atsakomybė
mano skalbimas	mano kaltė
mano nuomonė	mano atsipalaidavimas
mano riebalai	mano valtis
mano nemiga	mano įgula
mano meilė	mano žemės riešutų sviestas
mano krepšys	mano trintuvas
mano pietūs	mano tarnas
mano žaidimas	mano beviltiškumas
mano dėžutė	mano išsikalbinėjimas
mano stalčius	mano mylimoji
mano puodelis	mano siaubas
mano ilgesys	mano programa
mano spaustukas	mano nuosprendis
mano išsiblaškytas	mano maskavimasis
mano apatiniai	mano krintimasis
mano popieriai	mano samtis
mano noras	mano sriuba
mano neviltis	mano mama
mano sunaikinimas	mano baseinas
mano plantacija	mano klostė

mano čederis
mano nuosavybės teisė
mano priešškumas
mano mintis
mano enciklopedija
mano turtas
mano formulė
mano neištikimybė
mano nuožiu
mano sprendimas
mano paklydimas
mano dedukcija
mano pašaipa
mano neturtas
mano prasižengimas
mano diržas
mano <i>eroica</i>
mano šlamštas
mano pavydas
mano sąžinės graužatis
mano stiprybė
mano vizija
mano pasaulis
mano fantazija
mano pyktis
mano ryžtas
mano atsisakymas
mano įsipareigojimas
mano beprotybė
mano daugiažodžiavimas
mano rūstumas
mano androginiškumas
mano nepaklusnumas
mano atkaklumas
mano kramtymas
mano susijaudinimas
mano mistifikacija
mano užtamsinimas
mano ejakuliacija
mano išsekimas
mano nežabotumas
mano cigaretė
mano įsitikinimas
mano netikrumas
mano katė
mano įsiskverbimas
mano įžvalga
mano senėjimas
mano miegmaišis
mano pagunda
mano atsidavimas
mano kamuolys
mano aikštelė
mano inkstas
mano skustuvas
mano kelias
mano audinys
mano silpnybė
mano pats
mano diktofonas
mano daina
mano įgūdis
mano nuovoka
mano valia
mano baidarė
mano biliardo rutulys
mano pasitenkinimas
mano kasetė
mano balsas
mano regėjimas
mano žinios
mano viduriai
mano barzda
mano vaikas
mano mieguistumas
mano nervai
mano netikėjimas
mano bananas

mano rašalas
mano šaldytuvas
mano automobilis
mano grąža
mano mokinys
mano plaukai
mano liežuvis
mano švelnumas
mano žvaigždė
mano meistriškumas
mano persona
mano populiarumas
mano agurkėlis
mano keršis
mano langas
mano atsiminimas
mano dosnumas
mano šalis
mano trapumas
mano apsilankymas
mano ilgaamžiškumas
mano atžarumas
mano neprilygstamumas
mano sarkazmas
mano nuoširdumas
mano lova
mano lovos stalelis
mano stalviršis
mano bar micva
mano juokas
mano panieką
mano širdgėla
mano sumuštinis
mano skambutis
mano praradimas
mano šmaikštumas
mano žavesys
mano pašaipa
mano pražūtis
mano pratybos
mano pianino pamoka
mano įniršis
mano kojos pirštas
mano tatuiruotė
mano balandėlis
mano musmušis
mano liemenė
mano bloknotas
mano užrašų knygutė
mano piešimo sąsiuvinis
mano bjaurėjimasis
mano arbatos puodelis
mano skonis
mano krepšelis
mano rankinė
mano dviratis
mano kėkštas
mano ritinys
mano brangioji
mano pienas
mano spinta
mano kelnės
mano keltuvas
mano nuobodis
mano analizė
mano kalba
mano turtas
mano miglotumas
mano šaltinis
mano riba
mano svarba
mano išvada
mano dirbtinumas
mano prierašumas
mano įžūlumas
mano vienatvė
mano atmintis
mano butelis

mano istorija
mano talentas
mano molis
mano misija
mano panašumas
mano vargas
mano solipsizmas
mano aplaidumas
mano atžanga
mano opera
mano penicilinas
mano pasipiktinimas
mano ateitis
mano supratimas
mano abrikosai
mano atostogos
mano skėtis
mano favoritas
mano nuotaika
mano pusė
mano vieta
mano prasimanymas
mano kontūras
mano dangus
mano vaivorykštė
mano dievas
mano kaukė
mano atspindys
mano palaiminimas
mano šviesa
mano laikas
mano epoksidai
mano būgnas
mano kūjis
mano tepalas
mano smėlis
mano istorija
mano viršus
mano praeitis
mano žymė
mano gylis
mano sodas
mano tyla
mano šneka
mano savanaudiškumas
mano alkis
mano davinys
mano laiškas
mano masažas
mano pajuoka
mano epocha
mano erdvė
mano žemė
mano pilnybė
mano užgaidumas
mano skurdas
mano nusidėjimas
mano džiūgavimas
mano trūkumas
mano spindesys
mano palaima
mano atleidimas
mano užkalbėjimas
mano balta
mano pulsas
mano kūryba
mano malonė
mano siekis
mano suma
mano akiplėšiškumas
mano niūrumas
mano idėja
mano diagrama
mano perimetras
mano gravitacija
mano poliškumas
mano atstumas
mano akies vokas

mano sodinimas
mano atsiskyrimas
mano id
mano menas
mano mirtis
mano pozicija
mano pasiruošimas
mano širdis
mano gyvenimas
mano įspaudas
mano kapas
mano maloningumas
mano esmė
mano dausos
mano išvaizda
mano alyvuogių aliejus
mano dribsnis
mano savastis
mano košė
mano sąmonė
mano funkcija
mano nuogumas
mano ryškumas
mano laisvė
mano geradarystė
mano rožė
mano blyškumas
mano pompastika
mano pižama
mano gailėtis
mano pozavimas
mano malda
mano aušra
mano vandenynas
mano potvynis
mano pažastis
mano vaidinimas
mano dreifavimas
mano žemė
mano kūnas
mano angelai
mano garbinimas
mano rasa
mano arklukas
mano klientas
mano duona
mano tikėjimas
mano melai
mano rūpestis
mano nekantravimas
mano saulėgrąža
mano nuovargis
mano amžius
mano egzistencija
mano išmintis
mano nugaros skausmas
mano tortas
mano dėkui
mano neįautra
mano šlavimas
mano įkvėpimas
mano žetonas
mano tvenkinys
mano šveistukas
mano šnairavimas
mano aptvaras
mano uola
mano kritika
mano aplombas
mano portretas
mano požiūris
mano supamoji kėdė
mano seserys
mano reikalavimai
mano guminukai
mano žodis

Knygos vaikams ir paaugliams

Viktoras Jasaitis. Priklausomas. Be galimybės mesti. V.: Nieko rimto, 2022. 159 p.

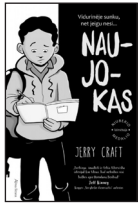
Skačiau dėl aiškios priežasties – metų knygos nominacija. Manau, kad suaugusiųjų ir vaikų / paauglių knygų nominančių estetinis lygis labai skiriasi. Prozos ir poezijos knygos atsiduria ten tarsi ir dėl meniškumo, o vaikų / paauglių knygos parašyti pakanka patraukliai papasakotos istorijos. Nenoriu pasakyti, kad tą padaryti lengva. Juolab – išleisti knygą paaugliams, kurią nesėkmės atveju skaitys koks 100 žmonių. Bet čia juk kalbame apie sėkmę ir sužetą su socialine (cukrinis diabetas) edukacija. Autorius kelia svarbias problemas: tik susirgęs protagonistas (ir net jo tėvai!) slepia nuo bendramokslų ir mokytojų savo ligą. Kaip tai apsunkena gyvenimą, pamatome istorijai įsibėgėjus. Dar vienas dėmesio vertas aspektas – dėl netikėtos ligos paauglys jaučiasi... virtęs finansine našta tėvams.

Zigmas Vitkus. Akimirka apsispręsti: Lietuvos žydų gelbėtojų istorijos. V.: Alma littera, 2023. 184 p.

Aiški, paaugliams suprantama kalba, gelbėtojų lūpomis papasakoti faktai, išraiškingi Mindaugo Lukošaičio piešiniai. Kaune veikė tankus inteligentų tinklas: Binkiai, Čiurlioniai, Mažyliai, Petrauskai ir kt. – skaitydama nustembi, kaip viskas susiję. Daugelio gelbėtojų iš viso nežinojau, stulbina jų istorijos (pvz., dailidę Joną Paulavičių, vokiečių savo namuose išslapsčiusių 16 žmonių, 1952 m. nušovė antisemitiskai nusiteikęs asmuo).

Jerry Craft. Naujokas. Iliustruoti padėjo Jim Callahan. Iš anglų k. vertė Vaiva Būgaitė. V.: Alma littera, 2021. 254 p.

Kaip JAV mokyklose jaučiasi nebaltaodžiai vaikai? Skaitydama nustebau, nes rasizmo gali būti ten, kur šiaip jau nesugalvotum, jei permelyg nelaužai galvos. Pz., pravardė „Oreo“ (šokoladinio sausainio pavadinimas) kaip tik tą ir reiškia. Netikėta ir tai, kad egzistuoja net skaitinių segregacija, pvz., baltiesiems siūlomos knygos apie magiją, o spalvotiesiems – kaip kas nors įveikė skurdą ir sunkumus. Moksleivių bendravimas keistokas, išoriškai tarsi ir mandagus, bet patyčios prasideda nuo hierarchijų išsidėstymo valgykloje – geriausiose vietose sėdi labiausiai privilegijuoti. Iš pažiūros būtų eilinis komiksas, bet Newbery medalį gavo kaip tik už tolerancijos idėjas.

Rebecca Stead. Kai surasi mane. Romanas. Iš anglų k. vertė Liudvikas Gadeikis. V.: Alma littera, 2011. 198 p.

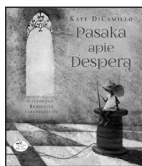
Pagrindinė veikėja Miranda skaito knygą apie kelionę laiku: tokia kelionė įvyksta ir šioje knygoje. Veiksmas vyksta Niujorke, 1978–1979 metais, bet aprašytoji mokykla vis vien baisiausiai skiriasi nuo dabartinės lietuviškos. Siužetas įmantrus, tačiau bendriausia prasme knyga apie draugystę; yra specifinis epizodas apie rasizmą, kurį dvylikamečiai to meto JAV jau smerkia. Be didelio skepsio vaizduojamas populiarus būdas praturtėti – per televizijos žaidimą.

Erin Entrada Kelly. Labas, Visata. Iš anglų k. vertė Viktorija Uzėlaitė. K.: Debesų ganyklos, 2021. 351 p.

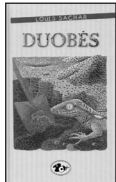
Labai įdomu: vaizduojama šių dienų Amerika, bet pasakojimas daugiabalsis, įpinant kelių tautų mitologijos elementus. Pasakojama lakoniškai, bet tiksliai. Visada svajojau apie tokį rašymo stilių. Siužete taip išmoningai suraizgomi penkių vaikų tipai (klauskos negali turinti mergaitė, tylus berniukas, „toksiškai vyriškas“ agresyvus berniukas, draugiška mergaitė ir hiperaktyvi jos jaunėlė sesuo) ir jų santykiai, kad atpajinodama nori nenori šio to pasimokai.

Kate DiCamillo. Pasaka apie Desperą, arba Pasakojimas apie peliuką, princesę, sriubą ir siūlų ritę. Iliustravo Remigijus Januškevičius. Iš anglų k. vertė Rita Bakanienė. V.: Nieko rimto, 2015. 248 p.

Kaip knyga niūberininkė gal kiek ir nuvylė: originali Marko Twaino „Princo ir elgetos“ variacija. Nonsenso stilistika, apie pasaulį kalbama svajingomis alegorijomis. Veikia kontrastingos opozicijos: princesė (ideali, tauri, atleidžianti) vs tarnaitė (gyvenimo sunkumų palaužtas žmogus, darantis klaidą), pelė (nesavanaudė, gelbėja princesę) vs žiurkė (niekšė). Politiskai neįtikina.

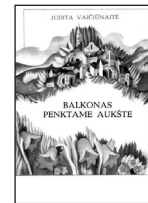
Louis Sachar. Duobės. Iš anglų k. vertė Virgilijus Čepļėjus. V.: Alma littera, 2004. 240 p.

Jau buvome skaičiusios šios autorės knygą „Berniukas mergaičių tualete“. Pasakojimas sudomina iš karto: sunkiai auklėjamų vaikų stovykla (kiek primenanti koncentracijos stovyklą) su psichopate viršininke, kuri net ir prižiūrėtojus kankina barškuolės nuodais.

Labai geri psichologiniai berniukų portretai, iniciacijos momentas; bet patiko ne dėl to. „Duobėse“ esama kažkokių mistikos, metafizikos ir laike prasilenkiančių istorijų jungimo.

Judita Vaičiūnaitė. Balkonas penktame aukšte. Iliustravo Elvyra Kriauciūnaitė-Stanelienė. V.: Vaga, 1976. 26 p.

Užėjo noras paskaityti seną poezijos knygą vaikams, su sentimentus žadinančiomis iliustracijomis. Neįsivaizduoju, kas šiuo metu jas leidžia, – be vienos kitos „tikrų“ rašytojų knygos, veikiausiai išleidžiama nemažai mėgėjiškos produkcijos, orientuotos į inscenizacijas vaikų darželiuose. Neįsivaizduoju ir kas jas skaito – nebent nostalgiskai nusiteikę tėvai ir už inscenizacijas atsakingos pedagogės. Vaičiūnaitės knygoje ryški ta pati vilnietiška tapatybė, kuri aktuali ir poezijos knygose suaugusiesiems: grožėjimasis senamiesčio architektūra, Vilnelės maurais. Yra ir politinių motyvų (japoniukė po Hirosimos, Vietnamo karas).

Vytenė Muschick, Marius Marcinkevičius, Lina Itagaki. Prieš srovę: Sabiha – žuvų draugė. Komiksas. V.: Aukso žuvis, 2023. 65 p.

Netikėtas dokumentinis pasakojimas apie Albanijos (ką žinau apie Albaniją? Beveik nieko) mokslininkę Sabihą Kasimati, žuvų tyrinėtoją. Feministinis balsas, apimantis ir moterų emancipaciją, istorijos paraleles, nežmoniškas represijas komunistinėje Albanijoje. Simpatiški Linos Itagaki piešiniai net ir sudėtingiausių informaciją (fizika / chemija / matematika) padėtų įsisąmoninti per patrauklius edukacinius komiksus.

Sharon Creech. Du mėnesiai kelio. Iš anglų k. vertė Dalia Zaikauskienė. V.: Alma littera, 2022. 256 p.

Pamišę seneliai su anūke vairuoja automobilį per visą Ameriką: ieško dingusios mamos. Knygos specifika – čiabuvių kultūra; veikėjoms mielesnis nekorektiškas terminas „indėnai“, su juo jos, senekų genties palikuonės, jaučiasi išdidžiau. Madisonas, kuriame esu buvusi, pavaizduotas taip tiksliai, kad prisiminiau net burlentes. Įsidėmėtina anglų kalbos ir literatūros pamokų metodika: manau, būtų sveika pasiskaityti pedagogams.

-gk-

TEKSTAI NE TEKSTAI

VIDINIS REDAKTORIUS

Burleskos šokeja, šokanti sau

jau nebeskaičiuoju cigaretės pelenų, nukratytų dešinės rankos smiliumi. prašalaičių, kurių dėmesio centre išlieka plačios vėjiškos kelnės. arba gilus susirūpinimas mano nebekvėpuojančia smegenine po juoda, visą saulės šilumą ir žvilgsnius sugeriančia berete. nebesuskaičiuoju laiko, kuris buvo praleistas Lietuvoje. skėtis ir lietpaltis buvo neegzistuojantys aksesuarai tarp mano suryškėjusio garderobo. savičiaus gatvė pakeliui namo buvo periferinio vaizdo užtemdymas.

iš esmės toje gatvėje egzistavo viena grupė žmonių, kurios negalėdavau blaiviu protu suvokti. prie šiltojo sezono staliukų ir jiems akompanuojančių nuobodžių, bet greitai sulenkiamų ir sutvarkomų kėdžių sėdėdavo aperolistai. jų saviveiklos laikas neribojamas, o pokalbių temos rafinuotai statiškos. važiuodamas dviračiu neįgaudavau didesnio ir pavojingesnio greičio nei toje gatvėje. sakysite, kad perduo, o aš atsakysiu, jog viskas, ką šiame gyvenime perduo, tai daiktus iš vienos vietos į kitą, kad sukurčiau naujumo iliuziją.

birželio galas, numatoma dulksna. nebežinau, kokius batus ausis. galimi variantai: prozos batai, už kurių nešiojimą bent sumokamas honoraras, o poezijos batai yra dyki ir su jais nekyla kojos eiti kitur nei po pievas, gėlynus ir pamiškes (miškas šiuo atveju iškrenta iš konteksto, nes su poezijos batais nenušiuoliuosiu į šventąsias glūdumas).

spontaniškumas yra nesuprantamas dalykas visuomenėje, kuri veikia tam tikru principu, kaip šio teksto subjektas, aš jo nusakyti negebu. o jei kas ir geba – palaikau tokius

individus kvailiais, kurie savo viduje turi tiek ryžto, jog gali pasakyti „prisitaikiau ir atmintinai žinau savo kelią nuo namų iki darbo“. niekada nevaikštau tuo pačiu keliu, nesu kurios nors gatvės ambasadorius, net ir tos, kurioje gyvenu. esu nenusipėjamas kaip išmestos į orą monetos pusė, kaip bestruktūris tekstas, kurį sunku sekti. mano siužetinė linija yra netiesi ir iškreipta, mano gyvenimo geltonos ir raudonos spalvos troleibusas nebestoja stotelėse, o tiesiog juda į galutinę.

ironija įdomiu būdu veikia žmogėnus, rezidavusius Vasaroje. kadangi vienas ir vienintelis vaistas nuo Šiuolaikybės neveikia, tenka pasitelkti jau atgyvena tapusį absurdą. ir, žinot, tai visai ne Camus prasimanymas. apskritai literatūra šiais laikais per daug kvadratinė, kad atskleistų ką naujo. senosios kartos galvoja, jog poezijos batai turi būti nesuplyšę, tvarkingi ir pavaldūs taisyklėms. joks raudonos ar violetinės atspalvis, simbolizuojantis meilės ir širdgėlos temas, negali būti toleruojamas, tuolab turi būti absorbuotas, o šių batų nešioklis – pasmerktas būti su nebrandumo etikete.

prieš pat pirmąjį mano tekstą apie tobulumą buvau klausęs, ar tekstai turi turėti temas. labas, pasauli. šiandien išvysiu tekstą apie tekstą, kuriame paragrafai ne visada susisieja vienas su kitu, pasikartojančių žodžių esatis ir per didelis asmeniškumas nėra geras tekstas. *au revoir*, Barthes'ai su savo mirtimi. kas gi šis tekstas, jei ne raidžių birynys. o jeigu suskaičiuočiau visas raides *i*, ar tuomet skaitytojas patikėtų, jog rašydamas apgalvojau kiekvieną detalę, net ir klaidas?

yra bent šimtas būdų sunervinti patyrusį kultūrinių leidinių skaitytoją, kuris tik laukia, kol išeis naujas numeris, – tas žmogus pataps neįsivaizduojamo ir neegzistuojančio tos dienos numerio žiuri pirmininko pavaduotoju.

grįžtant prie abstraktybių, būtina aprašyti per tuziną („tuzinas“, beje, yra kietas žodis, kurį galima bet kada vartoti, kai nežinai tikslaus skaičiaus) metrų nuo manęs nutolusią moterį, kuri žvalgosi aplinkui, tarsi bet kurioje pusėje jau tuoj tuoj suras tai, ko beieško. gal mes ieškome to paties? vietoj raidžių *i* suskaičiavau du klaustukus. ar tik tiek gyvenimas šiuo metu paberia klausimų? tekstui apie tekstą reikia parodyti savo intelektą – jau paminėjau dvi etiketes, viena mokyklinio lygio, kita akademinio. toliau tokiam tekstui reikia pabaigos, bet jos nebus – negausit. o jei tokia ir būtų, kaip šio kūrinio ir autorius, ir subjektas galiu pabaigos ir nesudramatinti iki butaforinio ir makabriško lygio. daugelis šiuolaikinių poezijos batų tokie, jų fasadas pernelyg nesusisieja ir savo dramatišku lygiu visiškai neatspindi viso vienio, tarsi paskutinę sekundę autorius pasiduoda momentui ir nusprendžia padaryti galą šiam biriniui.

gal A4 lapo matmenys (210 × 297 mm) yra pakankami. jei Jūsų dėmesys atkiūtino iki čia – esate beprotis. jeigu praleidote visą tekstą ir Jums įdomi tik išvada – sveikinu, Jūs iššvaistėt 25 sekundes savo dienos, mielas žiuri pirmininko pavaduotojau.

– DOMINYKAS ANDRIUŠKEVIČIUS –

Aistra. Plaukimas krauliu*

Evelina – toks, regis, buvo jos vardas. Evelina. O gal ir ne. Galbūt aš klystu. Ne Evelina, o Rūta, Vida ar Regina. Arba dar kitokia...

Tai buvo prieš daugiau nei trisdešimt metų, todėl tikėtina, kad vardą pamiršau. Laikas jį nutrynė taip, kaip smėlyje užrašytus žodžius nuplauna bangos. Ne, ne – tai ne kokias paikas ir lyriška metafora, tai konkretus dalykas, nes savo vardą ir ne tik jį, bet ir savo adresą kojos pirštu ji užrašė tada, prieš daugiau nei trisdešimt metų, smėlėtame Baltijos pajūryje, konkrečiai – Palangos paplūdimyje, prie grafo Tiškevičiaus tilto. Bangos nuplovė vardą, gatvės pavadinimą, namo ir buto numerius, tačiau iki šiol atmintyje nešiojuosi miesto, kuriame ji tuomet gyveno, pavadinimą. Tai buvo Birštonas. Tikiu, kad ji gyva ir sveika, trisdešimčia metų brandesnė (kaip, banalu sakyti, būna brandesnis geras ir taurus vynas), gyvenanti toje pačioje gatvėje, tame pačiame name ir tame pačiame bute ir ne bet kur, o ten pat – Birštone.

Štai todėl aš ir esu čia. Birštone. Tam, kad ją sutikčiau ir pasakyčiau viską, ko tuomet neišdrįsau. Ir dar daugiau – viską, kas susikaupė mano širdyje per tuos ilgus ir kartu labai trumpus metus.

Už prieinamą kainą išsinuomuoju standartinį kambarį vienoje sanatorijoje. Čia užsisakiau sveikatos palaikymo ir jėgų atstatymo programą, į kurią įeina ir pusryčiai, ir pietūs, ir vakarienės, taip pat vonių, aromaterapijos ir muzikos terapijos, hidromasažo, povandeninio masažo mineralinio vandens baseino ir kitokios procedūros.

Nepaisydamas įtempto sveikatinimosi tvarkaraščio, vos tik ištykojęs laisvą nuo procedūrų minutę, einu į viešąsias Birštono erdves – gatves, skverus ir parkus, dairydamasis jos, savo pirmosios ir vienintelės. Tos, dėl kurios mano gyvenimas įgijo daugybę spalvų, atspalvių ir dar daugiau – esmę ir prasmę. Ji (Evelina ar kitokiu vardu) buvo ir yra tai, dėl ko aš gyvenu šiame neįtikėtame ir žiauriame pasaulyje...

Jaunystėje kultivavau net kelias sporto šakas – sąjunginėse ir respublikinėse varžybose bei turnyruose ne kartą buvau apdovanotas už asmeninius ir komandinius laimėjimus plaukimo, tinklinio ir kvadrato srityse. Todėl čia ir dabar kiekvieną rytą, prieš sočius pusryčius (į kuriuos privalomai įtrauktos nemenkos čionykščių mineralinių vandenų dozės), einu paplaukioti Nemune. Kai kurie nauji bičiuliai (lygiai tokie patys sanatorijos pacientai), vietiniai gyventojai atkalbinėja mane nuo tokios veiklos, teigdami,

kad „upė vis dar užteršta ir plaukioti joje nepatartina“, tačiau aš jaučiu begalinę aistrą tekančiam vandeniui. Manau, kad jis simbolizuoja nesustojančią mūsų gyvenimo tėkmę, skubrų mūsų gyvenimų praeinamumą. (Nors prie Birštono Nemunas dėl žemiau esančios hidroelektrinės ir nėra labai sraunus.)

Plaukimas visuomet buvo mano aistra – prieš daugybę metų turėjau net pirmąjį plaukimo atskyri, techniškais plaukimo krauliu gebėjimais stebinau ne vieną savo kolegą. Nemuną prie Birštono taip pat įveikiu kraulio technika. Perplaukiu upę skersai po tris keturis kartus pirmyn ir atgal, plaukiu prieš srovę ir pasroviui, darau įvairiausias figūras ir raštus.

Štai ir ši rytą, pačiupęs frotinį rankšluostį, įsispyręs į gumines šlepetes, o juosmenį apjuosęs šilkinėmis glaudėmis, pasileidau panemunėn. Eidamas klausiausi vis dar kukuojančių gegužių ir iškirmijusių pušų kamienus atkakliai kalenančių genių. Budriai dairiausi aplinkui – galbūt pamatysiu ją, savo vienintelę?

Išėjęs į Nemuno pakrantę, suklausau. Priešais nugara į mane vandenin brido moteris. Jos pražilę plaukai buvo suimti į kadaisė matytą kuodą ir dėvėjo jį tą patį maudymosi kostiumėlį – baltą, išmargintą rausvais žirniukais bei melsvomis gėlytėmis, kaip toji, mano vienintelė, sutikta Palangos paplūdimyje, prie Tiškevičiaus tilto... Norėjau sušukti, bent tam, kad ji pašaukta atsiskuktų ir pamatęs veidą įsitikinčiau neklystąs. Bet, regis, praradau kalbos dovaną. Sukaulėjęs liežuvis ir suakmenėję žandikauliai neleido išsprūsti nė vienam raiškiai artikuliuotam garsui. Jeigu šaukiamoji ką nors ir išgirdo, tai tik neaiškų veblinimą, kurį turėjo palaikyti kokios nors sužeistos varlės ar medvarlės kurkimu.

Moteris įbrido vandenin ir gracingai (amžius judesius tik estetiškai apgludino, bet nesukarikatūrino) nunėrė į ramią srovę. Ji plaukė į kitą Nemuno krantą (bent jau taip pagalvoju).

Nuspyriau šalin šlepetes, mečiau į šoną rankšluostį ir pasileidau iš paskos. „Pasivysiu ir iš šono jai nusišypsosiu. Ir nieko nesakysiu. Padarysiu jai staigmeną“, – pagalvoju, nuraminęs save, kad net ir laikinas kalbos dovanos netekimas nesutrukdys išreikšti jausmų, kuriems šnekos tikrai nėra pats svarbiausias dalykas. Kūną apglėbė vėsūs, bet ne stingdantys vandenys (buvo pati gegužės pabaiga, tačiau vandens temperatūra pakilo iki dvidešimties Celsijaus laipsnių). Žengiau

kelis į minkštą dumblą smingančius žingsnius ir atsispyręs pradėjau slysti skysta terpe.

„Malonumas“, – visomis odos poromis sušuko maniškis kūnas.

Dariau ilgus grybšnius rankomis ir greitus smūgius kojomis (čia ir slypi kraulio technikos esmė), per kelias sekundes dalis pasiekiau tą, dėl kurios ir neriau vandenin. Ji suglumusi atsisuko ir aš išvydau, kad tai iš tiesų yra ji. Toji, manoji, sutiktoji Palangoje. Netikėtai prisiminiau ir jos vardą. „Elvyra!“ – toptelėjo galvoje. „Valdai! – lyg skaitydama mano mintis, springdama žydėti bepradedančiais ir mano keliamais pusrlais sušuko moteris. – Aš tavęs laukiau visą gyvenimą!“

Elvyra dar kažką sakė, mačiau, kaip laime žibėjo jos akys. Tačiau mane užvaldė aistra krauliui, visas kūnas al-savo šia sportinio plaukimo forma. Kraulis įveikė, užvaldė mane, nesugebėjau jam atsispirti. Palikęs Elvyrą kažkur už savęs, netoli kranto, pasileidau plaukti prieš srovę – Balbieriškio ar net Punios link, kad plaukčiau ir plaukčiau, kad gyvenčiau krauliu ir vien tik juo...

-vp-

Autoriaus piešinys

* Plaukimas krauliu (angl. *crawl* – ropoti) paprastai laikomas greičiausiu iš keturių sportinių plaukimo stilių. Kraulio plaukimo stilius yra beveik visada naudojamas laisvo stiliaus plaukimo varžybų metu, todėl kalbant apie laisvą plaukimo stilių paprastai turimas omeny kraulis. Šis stilius yra vienas iš dviejų plaukimo stilių, naudojančių ilgus grybšnius, kitas yra plaukimas nugara. Skirtingai nei plaukimą nugara, peteliške ir krūtine, plaukimo krauliu FINA nereglamentuoja (iš Vikipedijos).

Kažkas su manimi ne taip

► Atkelta iš p. 1

o tada belieka aprašyti. Po teisybei, savo pirmąjį romaną parašiau ne šešiolikos, o dvylikos, tiesiog niekam nenorėjau jo rodyti. Romanas – tai kaip sapnas, kurį susaņnavai. Iš sąmonės miglos išnyra personažai ir įvykiai, užgimsta siužetinės kolizijos ir peripetijos, prasideda naujas gyvenimas. Juk pasakojimas turi būti gyvas, tikras. Tik tada šios knygos gali suburti tokius nuostabius žmones, kokie šiandien susirinko prie šito stalo. Geriu už jus! Ačiū jums, mano naujieji brangieji draugai!

Po dviejų valandų atėjo metas išgerti, kad kelelis nedulkėtų, ir iš lėto judėti – dar turėjau patekti į ekskursiją po miestą, kurią dalyviams suorganizavo festivalis. Niekas nenorėjo atsisveikinti. Jautėmės it viena didelė šeima. Rašytojas ir jo skaitytojai. Romanistas ir jo talento gerbėjai. Išlydimas vietoj suvenyrų buvau apdovanotas pilnu krepšiu vietinio alkoholio ir delikatesų. Man palinkėjo įkvėpimo rašant būsimus romanus.

Taksi, vežančiame mane atgalios, į viešbutį, pagalvojau, kad poetu būti gerai, bet romanistu – vis dėlto geriau. Po dvejų metų išleidau savo pirmą romaną „Karbidas“...

Kaip aš perskaičiau „Ulisą“

„Pažvelkit, anava eina tas, kuris perskaitė jį visą!“ – veikiausiai maždaug taip apie mane šnekėtų gatvėse. Juk nuo šiolei priklausau nedideliame žmonių, įvaldžiusių vieną didžiausių XX a. modernistinės literatūros šedevrų – legendinį airių rašytojo Jameso Joyce'o romaną „Ulisas“, – klubui.

Kitados, prieš maždaug penkiolika metų, esu pradėjęs šį romaną skaityti (dar ir rusų kalba), tačiau greitai pasidaviau ir perskaičiau tik paskutinį skyrių, ir tai tik dėl to, kad universiteto dėstytojas entuziastingai kalbėjo apie tą skyrių, kukliai jį pavadindamas „erotišku“. Galbūt tai buvo geresnis sprendimas, nes dabar suprantu, kad „Ulisas“ reikalauja daug labiau apgalvoto, brandaus skaitymo.

Dideliame mano džiaugsmui, šis romanas dabar yra išverstas ir į ukrainiečių kalbą. Prieš keletą metų „Ulisą“ išleido Županskio leidykla. Tekstą išvertė Oleksandras Terečas (deja, jis mirė, taip ir nespėjęs užbaigti darbo ir pamatyti išleisto romano) ir Oleksandras Makrovolskis. Iškart pabrėšiu, kad „Ulisas“ ukrainietiška skamba įstabiai, vertėjai puikiai pasidarbavo. Leidinyje pateikiama išsami ir aktuali pratarmė, o knygos pabaigoje yra skaitytojui padedančios informacinės medžiagos.

O dabar – apie patį skaitymą. Jei ne karantinas, tai prieš dvejus metus nusipirkčiau „Ulisą“ lig šiolei dulkėtų lentynoje laukdamas savosios eilės. Aš baugščiai žvilgčiojau į šią knygą, visą laiką manydamas, kad jai reikia ypatingos progos, dingsties visiškai pasinerti į tekstą. Izoliacijos režimas tapo tinkamu metu perskaityti mažne 750 romano puslapių. Skaitydamas sugaišau dvi savaites. Bet romanas nebuvo paprastas, nors vieną dieną pavyko įveikti kone šimtą puslapių. Atidėjęs visus reikalus, skaitydavau nuo ryto iki pusryčių, tada sąžiningai skirdavau kelias valandas popiet, o vakare su juo užmigdavau (jis skatina gilų miegą). Kartais imdavau manyti, kad tai „Ulisas“ skaito mane, o ne priešingai.

„Ulisas“ – tai lyg „Juodas kvadratas“ tapyboje: daugybė žmonių laiko šį tekstą neįveikiamu kliedesiu, o literatūros gurmanai vadina iškiliausiu šedevru. Renkuosi nesikliauti niekieno nuomone, apsiėmiau susidaryti savą įspūdį, o tai ir buvo pagrindinė mano motyvacija. Ir turiu pripažinti, kad pastabos apie „Ulisą“ neįveikiamumą yra gerokai perdėtos; tai iš tiesų didi proza, o modernistiniai triukai ir eksperimentai yra ne kliuvinys, o šio teksto razinos. Nepaisant visų pretenzijų, romano kompozicija itin darni: įvykiai klostosi Dubline nuo 1904 m. birželio 16 d. ryto iki gilių nakties.

Dieną trunkantis pagrindinio veikėjo keliavimas per miestą yra tarsi kelionė per Egėjo jūrą, kurioje jo laukia nuostabūs vaizdai, tykantys pavojai, girtaujanti ir dainas traukianti laivo įgula, nepalieka geidulingos mintys, o visame šiame chaose staiga iškyla gyvenimo didybė, sužimba miriadai minčių ir išnyksta prisiminimai. Bet svarbiausia – kaip mums tai pasakojama. „Ulisas“ – tai žodžių darybos siautėjimas, atsitiktinumų šokis, tekstas, kuriame sąmonės srautas kaitaliojasi su telegrafiniais trumpiniais, o gatvės triukšmas staiga įsiveržia į minčių srautą, veidų koliažas baigiasi veidrodyje, popieriaus šiugždesys redakcijoje aidi laidotuvių raudoje – viešnamyje ištrinamos ribos tarp tikrovės ir haliucinacijų, o paslėpti siužetiniai rimai veda į niekur, naudojami kilniausiam tikslui – dėl pramogos.

Rasi, neverta šio romano skaityti skrupulingai sekant siužetą ir gilinantį į absoliučiai visas užuominas, aliuzijas ir žaidimus; atvirksčiai – kad išsigelbėtum, reikia

tiesiog plaukti pasroviui, srovė pati išneš skaitytoją į paskutinius puslapius. Jei egzistuočiau diktofonas, įrašantis mūsų tos dienos mintis, bet sykiu išsaugantis įrašė visą triukšmą ir aplinkinių balsus, – tai ir būtų mūsų asmeninis „Ulisas“, romanas apie pasąmonės labirintą, besiveržiantį ištrūkti į sąmonę.

Joyce'o stiliumi šį romaną aprašyčiau taip: iš pradžių skaitai įdėmiai dukart perskaitydamas pastraipas galvoji dieve tai genialu linksma kodėl anksčiau neskaičiau joyce'as gyveno vienu laiku su semenka³ jau metas pasistiprinti kas čia dar skambina na nieko sau vertėjas šaunuolis kaip išvis tai galima suprasti originalo kalba eini sau gatve įdomu kada baigsis karantinas būtų jėga gauti vizą ir nusidanginti į dubliną galbūt jei autorius rašydamas gerė tai ir aš galiu skaityti girtas greičiau ši knyga pasibaigtų oho kaip gražu čia įdomiausias skyrius gašlus erotomanas nagi kiek tokia citata surinks feisbuke patiktukų neprošal būtų pasižiūrėti ekranizacijas jau šešiašimtas puslapis ryt įveiksiu pagaliau paskui dar atsiliėpimą rašyti o ne šitas skyrius dar geresnis vis dėlto reikia perskaityti odiseją senas airis girtuoklis separatistas turiu jo paminklo trieste nuotrauką molė tikra kūtvėla na gerai labanakt.

Žodžiu, „Ulisas“ – tai neabejotinas šedevras. Tik vargu ar norėsiu jį perskaityti dar kartą per artimiausius dešimtmečius.

Vogti trešnes

Ne paslaptis, kad žmogaus būdą labiausiai gadina trys dalykai: pinigai, valdžia ir šlovė. Bet esama ir ketvirtojo, simpatiškus žmones paverčiančio piktais siaubūnais, – tai trešnės. Na, rimtai, neįmanoma pažįstate bent vieną adekvatų trešnių medžio savininką?

Kitaip tariant, žmogus, apskritai paėmus, gali būti ir malonus, ir mandagus, ir dosnus, ir svetingas, bet vos ant medžio pradeda sirpti trešnės – jis praranda ramybę ir miegą, ant praeivių staugia tarsi vilkas, ruošia niuksus išbadėjusiems vaikigaliams, nenuėina nuo lango ir yra viskuo nepatenkintas.

Dievaži, trešnės turi tam tikros mistikos, mat jei minėtume kiti medžius: slyvas, kriaušes, obelis ar net abrikosus, tai šių šeiminių paprastai yra ramūs ir nedreba dėl kelių vaisių.

Žodžiu, jei savo sodyboje sodinčiau medį, tai tikrai ne trešnę. Kodėl kasmet dviem savaitėms turėčiau virsti bepročiu, kurio vieninteliu svarbiu reikalu tampa medžio sergėjimas nuo nepasotinamų vagišių?

O kalbant atvirai, nesodinčiau jo dėl to, kad savos trešnės man nepatinka. Antai augo šalia prosenelio trobos trešnė – aukšta, kupli it ažuolas, o uogas vedė stambias kaip pupos, sultingas ir saldžias kaip medus. Bet aš toms trešnėms buvau abejingas. Na, kaip abejingas – kartkartėmis paledavau, bet be entuziazmo. O kad ropščiausi į medį ir skinčiau jas į skreitą – tokio dalyko apskritai neatsimenu.

Arba nusiperku, būna, kilogramą trešnių turguje – sakytum, ir atrinktos, ir šviežios, ir nekirmėlėtos, o užsidegimo ir apetito kaip nėra – taip nėra. Guli sau šaldytuve tol, kol prisirpsta laikas jas išmesti. Kažin kokios jos prėskos...

Kitas daiktas – kai trešnių prisivagi. Kokios jos tada skanios, kokios saldžios... Mmm, dangiškas malonumas!

Vaikystėje buvau sugalvojęs net kelis skirtingus būdus, kaip nulioti kaimynų medžius. Pirmiausia reikėdavo nukreipti šeiminko ar šeiminkės dėmesį, todėl mano draugai sukeldavo sąmyšį kitame kieme gale. Kol suklaidinti savininkai bėgdavo triukšmo link, aš sliuogdavau į medį. Laiko būdavo ne per daugiausia, tad tekdavo nulaužyti žemiausiai esančias šakas ir su laimikiu nešti kudašių visu greičiu.

Arba kitaip: susirandi ilgą lazda, prie jos vielute pritvirtini kokį kabliuką, tada palei tvorą prisiartini prie medžio, savo įrankiu užkabini viršutinę šaką ir tyliai, kad nė lapelis nesuslāmėtų, prisitrauki prie savęs ir apskabai.

Prasčiausias būdas, žinoma, pačiam ropštis medin. Ne daug tokių nepatikimų medžių kaip trešnė. Jos kamienas storas ir tvirtas, bet uogomis aplipusios šakos – plonos ir trapios. Kiek sykiu man yra tekę dribti iš trešnės apibrozdintam ir vaitojančiam!

Skaitydamas šitai, kas nors pasakys, kad vogti trešnes mėgstu labiau, nei jas valgyti. Ir veikiausiai bus teisus: juk vaisiai nuo svetimo medžio paskaninti adrenalinu – saldžiausiu vaikui prieskoniu.

Gėda sakyti, bet niekada nebandžiau prasimanyti kaimyno trešnių legaliai. Nė sykiu į galvą neatėjo mintis užteiti pas kaimyną ir išsiderėti galimybę pusvalandį pasėdėti jo medyje, kad prisprogčiau lig valios ir nieko neerzinčiau. Ką jau kalbėti apie tai, kad nešmėstelėjo ir mintis pasiūlyti kaimynui natūrinis mainus: esą aš priirinksiu jam kibirą trešnių, bet ir savęs nenuskriausiu. Ne, man tai neįdomu.

Todėl, kad man patiko su šutve draugelių rengti antskrydžius į kaimyno medį: atlekiams tarsi skėriai, nusidraskom trešnes, ir tiek mus tematė. Paskui kur nors už kampo atsisėsti ant akmens, atgauti kvapą po gaudynių, šypsotis iš pasitenkinimo ir kimšti burnon uogas, kad net smakru varvėtų raudonos lipnios sultys.

Tada surengti varžybas tarp kazokėlių, kas toliau nuspaus kauliuką.

Arba nuspręgs jį dviem pirštais.

Didvyriai!

Ir jam už tai nieko nebus

Ne paslaptis, kad blogiausi vairuotojai vairuoja „Mercedes-Benz Sprinter“⁴. Įgimtas šišas, padaugintas iš naudoto vokiško autobusuko galingumo, duoda neįtikėtinų rezultatų. Tokie ryžtasi lenkti pavojingiausiose vietose: kalnų serpantinuose, ant tiltų ar prieš pervažas. Kai iš pažiūros normalus žmogus sėda prie šitokio vairo, jį užvaldo greičio, skubos ir paniekinamo (nes vairuotojo sėdynė yra aukštai) žvilgsnio į visus aplinkinius demonas.

Tąkart „Sprinterio“ vairuotojas vijosi greitosios pagalbos automobilį. Iš šalies šitai atrodė įstabiai ir priminė atitinkamo filmo filmavimą: vaikydamas į pašales kitus automobilius, lekia balta mašina su raudonu kryžiumi, o ją vejasi didesnis ir senesnis, bet taip pat baltas autobusukas. Rodės, tuoj driokstelės šūviai – ir Bruce'as Willisas, persokęs nuo vieno stogo ant kito, išgelbės žmoniją nuo eilinės katastrofos.

Maždaug taip šią situaciją matė mano keleivis, jaunas čekas, atsidūręs ant galinės mano blablakaro⁴ sėdynės. Jo emocijos liejosi per kraštus, ir jis labai krintosi, kad nespėjo telefonu nufilmuoti tos trumputės scenos. Turėtų kuo pasigirti grįžęs į savo Brno: „Žiūrėkit, kas tuose Laukiniuose Rytuose dedasi! Ten verta vykti, nes pigu, o egzotiški nuotykių tyko kiekviename žingsnyje!“

Bet labiausiai jį nustebino mano apatija. Nulis reakcijos į tokį neįtikėtiną įvykį! Mėginau jam paaiškinti, kad, kaip ir kiti vairuotojai, tiesiog pasitraukiau į kelkraštį ir praleidau greitukę, besiskinančią kelią su įjungtais švyturieliais ir garšiniu signalu. Bet čeką domino kitkas: kodėl greitąją vijosi kitas automobilis? Jo garbanotoje galvoje niekaip nesiklijavo, kad tatau būta visai ne gaudynių: tiesiog „Sprinterio“ vairuotojas prisikabino prie greitosios, kad aplenkų ilgą kamštį kelyje.

Vieną akimirką net ėmiau teisinti tą vairuotoją. Gal greitojoje vežamas jo artimasis, todėl jis lydi iki liginės, nori būti kartu, kad turėtų galimybę laiku padėti. Arba jis ką nors veža į traukinį ar lėktuvą ir dėl greitosios gali negaišti laiko nesibaigiančioje spūstyje. Galiausiai juridiniu požiūriu tas vairuotojas veikiausiai nenusiženė, juk jis netrukė greitukei, o tik važiuo paskui.

„Ir jam už tai nieko nebus?“ – šokiruotas čekas nervino mane savo klausimais daug labiau nei tas asilas „Sprinterio“⁴. Mat šis buvo tiesiog apusukrenis – pasinaudojo kitų vairuotojų padorumu ir paklusnumu įstatymams, pasinaudojo tais, kurie žaibiškai užleido kelią greitajai pagalbai. Tačiau jaunasis čekas nedidelį įprastą įvykį iškėlė į moralinės dilemos lygį ir skyrė klausimą ne tiek man, kiek visai mūsų visuomenei: kaip jūs galite taip gyventi?!

Kitą kelionės dalį praleidome kalbėdamiesi apie „normalumus“ ir BVP. Nes jaunuolis iš Brno studijuoja ekonomiką ir aistringai apie ją kalba. Pavyzdžiui, apie tai, kad jei vairuotojai tankiai matys, kaip kas nors juos lenkia paskui greitąją, tai liausis jai užleidinę kelią. Kad praleisti greitukę – tai „normalu“ ir liudija apie pasitikėjimą, mat vairuotojai tiki, kad elgiasi teisingai, ir niekas kitas jų padorumu nepasinaudos. Kad laisvoje visuomenėje būtent padorumas yra ekonominio pakilimo pagrindas. Juk kai pasitikiu kitais, tai perku jų prekes ir paslaugas, investuoju į jų verslą, suteikiu kreditus, drauge pradedu naujus projektus. Todėl kaip tik nuo pasitikėjimo ir saugumo jausmo prasideda realus ekonominis augimas. Jis traukia ne vien vidinius, bet ir išorinius investuotojus.

Nežinau, ar tas čekas buvo teisus, o tas „Sprinterio“⁴ vairuotojas buvo blogas žmogus. Noriu tik pabrėžti, kad čekas klydo, mat mane lygiai taip pat pribloškė tos gaudynės. Stebėjausi tuo, kad iš kelių dešimčių vairuotojų, lėtai šliaužiančių kamštyje, tik vienas pasirodė esąs sukčius. Nors jam už tai ir nieko nebus. Bet tik vienas iš maždaug keturių dešimčių – ko ne priežastis optimizmui?

Nukelta į p. 14 ►

³ Mychailis Semenka (1892–1937) – ukrainiečių poetas futuristas, poezijos modernizuotojas, urbanistinių ir industrializacijos realiųjų žodžių kūrėjas, stalininio teroro auka.

⁴ „BlaBlaCar“ – tarptautinė tarpusavio pavėžėjimo paslaugos internetinė platforma.

Ne mano kaulai

„Kardinolui Mazarinui geltonuoja lapai“, – sakau Aguonai. Abi einame per pievą iš šiltnamio – aš su naktiniais ir gėlėtais guminiiais pusbačiais, pirktais „Senukuose“, o balta kaip sniegas Aguona tipena šalia, gracingai keldama kojas rasotoje žolėje. Patikslinsiu, kad „Kardinolas Mazarinis“ – pomidorų veislė, o Aguona – mano katė, keistą vardą gavusi gyvūnų prieglaudoje, iš kurios ją pasiėmiau. Kasryt lydinti mane į šiltnamį, kurio atidaryti pirmiausia skubu atsikėlus iš lovos.

Žemės darbai man atgrasūs – iš prigimties esu miestietė, be to, tinginė. Bet juose matau prasmę, todėl, atėjus metui, vykstu į sodybą su pilna mašina alsiai kvepiančių daigų, kasu duobes, žeriu po saują šio bei to reikalingo dirvai, murmu, kas murmasi. Tokie intuityvūs užkalbėjimai, kad visa, kas pasėta, neštų vaisius. Paskui eina auginimo mėnesiai, saugant lepius sodinukus nuo šalnų, laistant, vėdinant dienos štroje, skabant pažastėles – gležnas ir švelnias ataugas, kurios pražiūrėjus virs nepageidaujamomis ir gyvastį siurbiančiomis. Įvasarėjus iki pūslių prisitrinu pirštus, genėdama vielos tvirtumo šakas, kitas švelniai tvarstau drobės atraižom, kad padėčiau išlaikyti sirpius, prie žemės svyrančius vaisius. Ar ne panašiai su tekstais?

Susibūrimai ir keitimaisi daigais su bičiulėmis – kasmetinis pavasario ritualas. Menininkės ir rašytojos iš mašinų bagažinių atsargiai lyg kūdikių vyges kelia dėžes ir lovelius – juose iš aguonos grūdelių dydžio sėklų išauginti stiebiasi šokoladiniai žaibai ir amazonės, pjera, kardinolai mazariniai, nuostabiosios malonės. Šiomet pomidorų „fiancų“ gavo ir poetas – iškeitė juos į vynuogių sodinukus. Pasak jo, pomidorai – proza, o vynuogės – jau visa poezija. Kai pagalvoji – koks skirtumas, juk ir vieni, ir kiti tekstai gimsta sunkiai.

Pamenu kito poeto nuostabą ir įsiskaudinimą, kai jo postringavimus apie nuolatinį negebėjimą produktyviai dirbti ir rašyti leidau sau priskirti tai pačiai tinginystei. Po šios mano prielaidos pasipylė ilga filosofiniais išvedžiojimais pagrįsta tirada, kad tinginystės kaip tokios kūrėjas išvis svarstyti neturėtų. Tarsi ji neegzistuoję išrinktųjų kastoje. Iš tikrųjų egzistuoja – dar ir kaip, – tik dažnai būna įvardijama įmantresniais epitetais. Tada, regis, net dvasios ir psichikos negalios yra mažesnė bėda nei elementari tinginystė. Vienas iš didžiausių žmogiškųjų demonų, kuris, deja, neįrašomas į ligos istoriją.

Daug metų iš eilės stebiu savo miško barsukus – lankau jų olų daugiabutį prie pelkių, sutinku tursenančius miško takeliais. Barsukas, sako, labai darbštus gyvūnas, be to, gana socialus – priima į savo išraustus urvus lapas ir net vandenines žiurkes. Tik su lapėm jam nelabai – anos netvarkingos, turbūt irgi tinginės. O, va, vandeninę žiurkę, gyvenančią barsuko oloje, yra filmavę gamtininkai – buvo priimta gyventi kartu, bet turėjo įnešti savo indėlį – statybinių medžiagų ir maisto. Kuo baigėsi šis serialas, gamtininkai nesužinojo, nes barsukas ėmėsi slėpti įtartiną objektą savo oloje – įtaisyta kamera. Kaip ir aš nesužinosiu, ką barsukas galvoja apie mane – ar esu jam priešas, ar tiesiog kitos rūšies gyvybė iš kitos „matricos“, – juk keletą kartų sutikęs miške ant tako jis tiesiog manęs nepastebėjo ir jei nebūčiau sujudėjusi, būtų pratusenęs kaip pro

tikrą eglę. Prieš kelias savaites lankydamas barsukų daugiabutį patyriau tai, ką turbūt jie patiria kaskart, kai stypsantis ant tako ir nejudantis subjektas (tąkart buvau įnikusi į naršymą telefone) stauga pasirodo esąs gyvas padaras. Prie olų, kur paprastai būdavo tuščia ir tik iš neseniai išvalytų urvų ir ant smėlio paliktų pėdų būdavo galima spręsti, kad šeimininkų vis dėlto esama, dabar pamaciau tris dryžuotuosius, ramiai laiką leidžiančius pelkės spanguolynuose, – tokia štai atgijusi taksiderminė ekspozicija iš Ivanausko muziejaus. Patyriau tai, kas įvardijama „širdies nusirirtimu į kulnus“. Kad kažkas vis dėlto ne taip, barsukai suprato tik tada, kai su ta nusiritusia širdim apsisukau eiti atgal. Spėjau pamatyti, kaip du dryžuotieji per daug neskubėdami nuliuksėjo į urvą. Trečias – tik po kokios minutės. Būtent apie jį galvoju iki šiol – galbūt laukė, kol pavojus – aš – praeis, o gal visai manęs tokiu nelaikė? Gal tai tas pats barsukas, kurį nuolat sutinku ant tako, – nes kiekgi galima bėgioti vieniems nuo kitų. Gal ateis diena, kai susitikę miške prasilenksim kaip savi.

Pavasarij visada ieškau kaulų. Kaulai man yra visa ko esmė, tai, kas pirmiausia nutirpus sniegui išdygsta iš žemės.

Prie žemės nesiliečiu iki pavasario ekvinokcijos – lygiadienio, iki tol žemę jaučiu kaip priklausančią tiems, kas į ją atgulė. Darže per Sekmines iš žemės išsiropštė kumščio dydžio rupūžė, miliauskaitiška persefonė, anot Gedos – žemės paukštė. Visada taip: liedsdama žemę, pirmiausia prisimenu juos, mirusius.

Pavasarij upės pagaliau atiduoda skenduolius ir vieni po kitų išsina silpnieji: tiek kūnu – anie žiemą dar šiaip taip prakvėpavo, prakrutėjo, tiek dvasia – šiems tiesiog tampa pernelyg sunku čia būti.

Išėjimai, net jei jie visai nesusiję su tavimi, visada smigteli, – kai prie namo, kurį visada pravažiuoji vykdamas į sodybą, pamatai sustojusį visureigį ir vyrą su moterimi, kažką nešančius iš trobos. O juk dar prieš metus kitus visada užmesdavai žvilgsnį į ūkį šalia miško – kelis avilius, šuns būdą su amsinčiu šunėku ir taku nuo durų iki ūkinio pastato gūrinančią bobulytę. Dabar tai, kas priklausė jai, pasiims vaikai ar giminės – išmes ar išsaugos?

Prieš keletą metų Dusetose, prie vieno iš netoli Sartų esančių namų, aptikom dešimtis didelių šiukšlių maišų su išmėžtu buvusiu šeimininkų turtu. Tarp statybinių atliekų pramaišiu su nuplėštais tapetais ir kitom šiukšlėm radom paveikslų, indų, knygų. Be juokingo servizo su Kovo aštuntosios atspaudais, pasiėmiau Janinos Degutytės poezijos rinkinį – tiksliau, tik jo pusę, nes 130 puslapių buvo tiesiog išplėsti. Knygas vaikiška rankute kažkas išpailęs tuo pačiu braižu – negrabūs gėlių, namų ir žmonių pavidalų kontūrai (kokius piešia dar pasaulį tik abstrakčiai mokantys vaizduoti mažamečiai) lyg vaiduokliai išmarginę puslapius. Ant knygos atvarto kažkas iš suaugusiųjų bandęs savo parašą – keliasdešimt vienodų, pedantiškai išraitytų signatūrų. Kas tie žmonės, kurių daiktai dabar mano namuose? Gyvi ar mirę?

Kaulų dingimas, kaip ir radimas, – metafizinis reiškinys. Rastų kaulų stengiuosi nelaikyti namuose, kabinu išorėje, ant namų sienos arba ant „kaulų medžio“ – senos nudžiūvusios obels. Taip kaulai yra laisvi ir panorėję gali išeiti bet kada. Esu kaulus vogusi. Negyvenamos apeistos sodybos kieme radau avino ragus – didelius ir įmantrius, atrodančius kaip karūna. Intuityviai jaučiau, kad darau blogai, nors gal tų ragų gyvenime niekam neprireiktų. Vis dėlto kad avino ragai turėjo likti ten, kur

juos radau, – nukritę nuo apgriuvusio kluono sienos, kur jie kadaise buvo užkabinti mirusio šeimininko, – tapo aišku iš karto, kai juos parsivežiau. Nepraėjus nė kelioms dienoms, ragai tiesiog dingo, nors buvo tvirtai pamauti ant riešutmedžio baslio.

Šiomet po žiemos radau nuo medžio nukritusį ir smarkiai apgraužtą stirnino šlaunikaulį, kadais rastą senoje kirtavietėje. Ten pat rasta stirnino galva išėjo dar seniau – nors greičiausiai ją nusinešė usūriniai šunys, noriu galvoti, kad galvai tiesiog atsirado kita – geresnė – vieta. Tiesa, kitą dieną po senosios dingimo miške radau naują. Kol kas ją tebeturiu, bet nesisavinu – juk net tie kaulai, kurie tiesiogine šio žodžio prasme yra mano, kažkada man nebepriklausys.

Pavasarij Vilniaus Bernardinų kapinėse kaip išprotėjusios žydėjo scylės, tarsi pranašaudamos gausų per metus išeisiančiųjų skaičių. Reginio pasižiūrėti ėjo visas miestas, kuris jau irgi nebe mano – kad ir tas keistas butaforinis, tarsi lego konstruktorius, rajonas paupy. Ten gyvenantys moterys ir net vyrai veide turi daug plastiko, kad net fizionomistikos žyniai nuleistų rankas: tokie veidai tampa nebeįskaitomi, jie nepriklauso nei ugnies, nei žemės sferai, o kiborgų generacijai, kuri su laiku taps vienoda, senėjimas kaip reiškinys išnyks, gal net bus galima gyventi amžinai. Tik ar tai nėra dar siaubingesnis scenarijus – amžina švilpiko diena troškioje butaforinėje distopijoje.

Gal todėl taip norisi kišti rankas į žemę, nes ji tikra. Mažutėlis lopas tau priklausančios teritorijos šioje planetoje. Galima sakyti, mikronas galingoje, bet pamažėl save naikinančioje sistemoje. Joje – keletas persenusių obelų, trys senos eglės, pušis ir pora šimtamėčių liepų, kurių niekada neleisi kirsti, nors jos stovi visai šalia namo ir pagal tavo miestą tvarkančių vertelgų suoprotį turėtų kelti mirtiną grėsmę.

Nugriaudėjus pirmajam pavasario griautiniui, pradedu maudytis ežere – pirmus kartus vanduo tvilko kaip verdantis, išlipus iš vandens, oda kurį laiką būna nejautri, todėl rankšluosčiu šluostai tarsi kitą – ne savo – kūną. Pamažėl jautrumas grįžta ir jautiesi tarsi naujai gimęs. Naujai gimęs po žiemos, dar vienam gyvybės ciklui, nors kaskart pavasarij vis sunkiau pakelti tai, kas tavo odoje su metais gausina savo parašus. Bet lieki paviršiuje su dar vienos vasaros banalybe – džiaugtis gyvenimu, siurbti jo šviesą ir gyvastį. Užsidaro masinančios pragaro žiotys ir tamsa kuriam laikui pasitraukia.

Makabriškai kvatojasi gegutės patelė – ne, ne banalus „kukū“ yra šio paukščio giesmė (kukuoja tik patinai), o pragariškas kvatojimas, užkalbėjimas, užkeikimas.

Neri į ežerą. Susirenki kaulus.

– EGLĖ FRANK –

Asmeninio archyvo nuotraukos

Seno veidrodžio atspindys

Žinojo esanti ne pirmagimė. Pirmagimis buvo bevardis, miręs mažas, vos gimęs. Paauglystėje ir vėliau jai labai trūko vyresnio brolio, nuolat jo ilgėjosi trokšdama globos.

Jei ne senelė, gal ir jos nebūtų likę, kaip ir jų visų tą klaišką žiemos vakarą, kai atėjo girtas žmogus su šautuvu ir pagrasino nušausias jos tėvą. Senelė puolė siaubūnui į kojas, raudodama prašė palikti gyvus. Liepė išsiblaivyti ir tik tada ateiti. Paklaūsė. Tačiau išėjo. Kas jį tada atsiuntė? Kas siekė keršto ar suvesti kokias sąskaitas? Liko neįminta mįslė.

Ginkluotasis galėjo išpyskinti visą šeimą iš girtos šėlo, iš siautulio, apėmusio pradėjus žudyti... Niekuo dėta teta, tirtanti lovoje šalia verandos durų, grįžusi savaitgaliui iš tolimo rajono, kur su bendramokslės žinia slėpė jos krikštą, tėvo brolių, nebūtų buvusi išimtis. Galėjo nelikti ir jos tėvų, miegojusių didžiajame kambaryje, ir jos lovelėje, vos pradėjusios vaikščioti, ir nusizeminusios senelės.

Ji tai suvokė išgirdusi apie tą kraupų ketinimą praėjus daugeliui metų, kai buvo jau subrendusi.

Po to nelemto vakaro namuose apsigyveno baimė, kurią nuolat grąžindavo šuns lojimas į šautuvą. Jis buvo visai kitoks nei vien į žmogų, tiesiog labai aršus ir piktas su pastūgavimu. Gal ir gyvūnas tarp ginkluotų žmonių pajusdavo tvyrantią grėsmę, apie kurią tarsi pranešdavo kauknodamas? Galbūt šautuvas šuniui reiškė besiantinančią giltinę?! Kas gali žinoti jo pajautas?!

Vėliau, kai šiek tiek užtelėjo, kartais ilgiau vakarojant tas šuns „ar ar ar“ būdavo toks staigus, kad tėvai sumojo – kažkas įtempęs ausis po langais klausosi šeimos šnekų. Palangėm besišlaistantys nevaliojo nieko matyti pro baltom užuolaidom per pusę uždangstytus langus. Skaliujimas buvo nenusakomai kraupus. Neryškia žibalinės šviesą gaubė prieblanda: kojos pačios užšokdavo ant suolo, nugara nueidavo pagaugais.

Tėvas gesindavo lempą ir stengdavosi įžiūrėti pro langą, gal koks skundikas slankioja kieme. Įtardavo,

kad prisiploja prie namo sienų. Pasėdėjęs tamsoje, nieko kito nelikdavo, tik sulįsti į lovas – dingdavo noras degti žiburį.

Gryčia stovėjo netoli kelio. Dieną užgriūdavo tie su šinieliais, kalbėjusi svetima kalba ir elgėsi kaip namie. Šinielius nublokšdavo kambario kampe ir suguldavo tarsi lūkuriuoti... O gal? Matyt, įsivaizdavo tykoją pasaloje. Nepešdavo nieko. Jei būtų susidūrę su priešininkais, užvirtų neįsivaizduojama pekla. Abi pusės susidūrimo išvengdavo kažkaip prasilenkdami. Pavakary persimetę per pečius šautuvus, iššliūkindavo iš kur atėję.

Sklido girdas, kad visa šeima įrašyta į sąrašus pas baltas meškas. Vėl kaustė baimė ir slėgė nežinojimas, ką daryti. Nutarė palūkti. Išvežė mamos pusseserės vyrą, įkalino išvežtojo brolių. Vieną naktį sunkvežimiu buvo išgabenta visa kitos pusseserės šeima. Neliko buvusio kaimo seniūno, senelės brolienės sesers šeimos, toliau gyvenančių kaimynų.

Užtelėjusi klausydavosi tėvų pokalbių apie žmonių supriešinimą, įbauginimą ir nepasitikėjimo kurstymą. Naujoji valdžia, tik įsitvirtinusi, palikdavo akis badančią netvarką. Valdžią peikti galėjo tik savo namuose, darbe turėjo atrodyti nuolankūs ir klusnūs. Tai kainavo nervų, sekino ir slėgė.

Iš svetur atklydėlis tėvas, po Vorkutos ir greitų vestuvių apsigyvenęs žmonos namuose, galbūt kai kam kėlė įtarimų. Pokaryje kaimynas bijojo kaimyno – pasitaisydavo įdavimų. O čia svetimas, niekam nepažįstamas užkuryt?!

Kambaryje ant sienos kabėjo senas veidrodis, kurio stiklas, nuo drėgmės nubertas rudais taškeliu, atrodė it musių nutupėtas. Kai mergaitė pasistiebdavo patyrinėti savęs, ant atvaizdo juos išvysdavo stikle. Savimi kas kart nusivildavo: negraži.

Kartą nutrūkus patrešusiai virvelei, laikisusiai veidrodį ant vinies, šis dunkstelėjo į grindis. Įskilimas nuvingavo žemyn perskyręs stiklą į dvi dalis. Dabar savo

atvaizdą matė padalytą pusiau, tarsi lemiantį ateitį, kuri lyg ir žadėjo būti randuota.

Vieną ankstų rugsėjo rytą tėvas, pasisodinęs savo mergaitę ant dviračio rėmo, numynė į kito kaimo gryčią. Jos viename gale mokykla, o kitame – kolchozo kontora. Pirmąkart tarp nepažįstamų vaikų išsigando nežinodama, ką daryti svetimoje vietoje tarp svetimųjų. Toli nuo namų pasijuto nesaugi. Vikri suolo draugė subūrė visas į ratelį – šokdamos dainavo. Darės kiek drąsiau.

Iki tol iš namų viena niekur toliau nebuvo nuėjusi. Po pamokų bauginosi, kaip reiks pareiti – vieta nematyta. Ėjo su kitais kaimo vaikais jų beveik nepažinodama. Nuo didžiojo kelio pamatė savo vienkiemį. Nudžiugo lyg stebuklą karalystę išvydusi. Bėgte pasileido namo, kur visada gera ir jauku.

Namuose tvyrojusi vakaro baimė persidavė ir į lauką. Mažoji sustingusi ir įsitempusi giliai savyje slėpė baugulį. Bijojosi sušlamėjusios žolės tamsiais rudens rytais, prie kolchozo kontoros tupinčio vilkšunio, svetimų žmonių, ypač vyrų traktoriuose pašinais veidais. Tų siaubingų juodų metalo dėžių vikšrai taip išgadindavo kelią, kad galėjai kojas išsisukti. Kryptelsi pėdas į šoną ir eini šlubčiodama, susiraukusi iš skausmo – dar negražesnė.

Neišvengė berniukų išdaigų: į kasų galus įpintus kaspinus jie pririšdavo prie suolo atlošo arba pastatydavo knygą ant suolo po suknele, kol stovėdama atsakinėjo pamoką. Stodamasi ar sėsdamasi dažnai suspigždavo iš skausmo staiga įtempusi plaukus ar klestelėjusi ant vadovėlio briaunos. Jos knygų prikrautą portfelių išdykėliai paslėpdavo mokyklos kiemo krūmokšniuose: po pamokų verkdama ilgokai jo ieškodavo...

– PRANCIŠKA REGINA LIUBERTAITĖ –

Kažkas su manimi ne taip

► Atkelta iš p. 12

Karpatų auksas

Podraug su klestėjimu į Karpatų kaimus prasiskverbia ir atsinaujinimo demonas. Sukaupę pinigų, šeiminiškai skuba atlikti „euroremontą“ – vietoj autentiškumo, medžio ir savo paprastumu gražių daiktų atsiranda plastikinis šlamštis.

Kasmet į Karpatų regioną atvyksta vis daugiau turistų, ir pamažu depresyvus kalnų užkampis atgyja. Vieni renka ir pardavinėja grybus ir mėlynės, kiti prekiauja suvenyrais, tretieji verčiasi kaip vedliai aukštikalnių maršrutais. Uždarbiaujantys užsienyje siunčia zlotų, eurų ir kronų, už kuriuos statomos sodybos, viešbutiniai, krautuvės ir užiegos. Versliausi siūlo pramogų turistams išstisus metus, ne tik žiemą ir vasarą: žvejybą upeliuose, vaistažolių rinkimą arbatai, keliones kurturais, dažasvydį, stovyklas didmiščių vaikams, folkloro festivalius ir kita. Krymo praradimas tik sustiprino ir pagreitino turistinį Karpatų pakilimą. Nūnai net tolimiausiuose huculų kaimuose gausu žmonių, o ties Čornohoros kalnagūbriu, tarp Hoverlos ir Pip Ivano, susidaro spūstys. Deja, kartu su masinio turizmo plėtra Karpatai pamažu praranda pirminį veidą.

Bene prieš trejetą metų Rachive susidūriau su tuo pirmą kartą. Prieš kopdami į Pip Ivaną, apsistojome suremontuotame Rachivo viešbutyje miesto centre. Nuo restorano „Roof“ terasos ant viešbučio stogo atsivėrė nepaprasta Karpatų panorama. Priejusiai padavėjai pasakiau, kad man nereikia meniu, nes jau seniai išsirinkau – noriu banošo su brinza ir virtinių su mėlynėmis.

– Dovanokite, tokių neturime, – atsakė ponis ir vis dėlto padavė man meniu.

Ten išties nebuvo banošo, brinzos, grybų ir mėlynių, nebuvo net upėtakio. Jau neminint Karpatų arbatos – siūlė tik „Greenfield“ ir „Lipton“. Be medaus, žinoma. Tačiau senas huculiškas vaisius citrina į meniu įtrauktas. Ten buvo ir sušių, ir mėsinė su gruzdintomis bulvytėmis, ir „Buffalo“ sparnelių. Ir, be abejo, landžioji pica. Nustebęs paklausinėčiau padavėjos apie valgiaraštį.

– Suprantate, jūs kartą per metus atvažiuojate ir pagedaujate ko nors autentiško, o vietiniai neis į restoraną, kad suvalgytų banošo ar mėlynių, jie ir namuose jų turi. Jiems reikia ko nors egzotiško. Ir kad būtų galima nufotografuoti, pasigirti prieš kitus, – teisinosi ji.

Liežuvis nesivertė priekaištauti. Ūkininkai pagaliau užsidirba šiokio tokio pinigų, atsiranda darbo vietų, o po begalinio skurdo atsiveria verslo perspektyvos. Ir kiekvienas nori savaip išleisti sunkiai uždirbtus banknotus.

Vietoj medinių tvorų ir žiogrių išdygsta akmeninės ir kaldintos. Spalvotų trinkelėjų takas pakeičia dešimtmečius tryptą keliuką. Senieji langai tampa pirmosiomis aukomis – medinių trobesių gyventojai į pasaulį dabar žvelgia pro plastikinius dvigubo stiklo paketus (ir net čia beskonybės demonas įkalba pirkti baltus, o ne rudus rėmus). Ant senųjų graikų katalikų bažnyčių, kurios po Sąjungos žlugimo taip ir nebuvo grąžintos seniesiems savininkams, užsodina svogūniškus stačiatikių kupolus su žvaigždutėmis.

Kėdės pakelės užkandinėse – plastikinės arba pagamintos kokių nors populiarių ar masinės gamybos prekių ženklų, bet ne vietinių. Druskinės ant stalų – ir tos nebe medinės, o stiklinės kiniškos, prabangiai atrodančios. Apie muziką apskritai patylėsiu. Apkaltus lamperijomis ir dailylentėmis priestatus tegu apibūdina tas, kas sugebės parinkti cenzūrinių žodžių.

Turtingesni siūlo turistams geresnes sąlygas. Baldus iš „Ikea“, itališką santechniką, prašmatnius indus ir firmines pagalves, kurios niekam niekada nesukels alergijos. Avių vilnos pledai – tik dekoratyviniai. Senas rankų darbo kilimas ant sienos – specialiai asmenukėms.

Išvarginti nepriteklaus ir skurdo, naujieji Karpatų verslininkai skuba atsikratyti visko, kas sena, ir apsirūpinti nauju. Pirmenybė teikiama blizgučiams ir spalvoms, ypač populiari aukso spalva – pasiturėjimo ir išorinio blizgesio simbolis. Užuolaidos – auksinės, čiaupas – paauksuotas, linoleumas švyti auksu. Šitoks kambarys ir kvepia ypatingai – svajone. Kiniška svajone.

Smagu, kad pagaliau pildosi materialinės kalnėnų svajonės. Apmaudu, kad jos tokios atgrasios.

Iš: Андрій Любка. *Щось зі мною не так.* Meridian Czernowitz, 2022
Vertė Donata Rinkevičienė

Reportažas iš Didžiojo obuolio: patetiškos mišios

► Atkelta iš p. 5

Durand kreipiasi į Niujorko merą ir bandydama suminkštinti jo širdį sako: „Ažuolas didelis, / stebėtinai didelis, [...] Atsiguliuo žolėje / po ažuolu ir stebėjau / viršun šaunančias šakas. / Skrido raudonas paukštis [...] Ant ažuolo kamieno / grafičių pėdsakai, o vakar vienas jaunuolis / nulipo prie jo nuo dviračio / ir įsitaisė / skaityti.“ Bet, deja, nesėkmingai. Šiandien to ažuolo jau nebėra. Kiek medžių Rytų upės parke buvo iškiršta, bandant įgyvendinti abejotinos reikšmės projektą, tiksliai pasakyti negaliu. Keli šimtai, bijau sumeluoti. Visiems jiems nukirsti buvo išduotas mero leidimas. Koks patetiškas turėjo apimti jausmas, stebint viso parko sunaikinimą, manau, Eileen galės papasakoti, kai liepos mėnesį lankysis Vilniuje.

„Patetiška literatūra“ gimė per pandemiją, bet „dėliojau ją visą savo gyvenimą“, – sako Eileen. Čia įtraukta viskas, kas patinka *jiems* (Eileen pasirinktas įvardis). Tai knyga-žodynas, nes sudaryta alfabetiškai pagal autorius vardą, ne pavardę, tarsi pabrėžiant, kad ji – nekonvenciška, nepatogi, nerami, lyg norint išmušti skaitytoją iš inertiškos kasdienybės ir intelektualinio snaudulio. „Manau, kiekvienas čia ras bent vieną žodį, kuris sujaudins, užvaldys. Taip vyksta per amžius – daugybė balsų plūsta lyg vandenynas, šitai keisdami tarsi iš rankų į rankas keliaujantį žodį“, – sako Eileen baigiamajame žodyje. Knyga – ne tiek rinkinys, kiek, sakykime, labiau etosas – „beveik eilėraštis“.

– MIGLĖ DOMAŠIŪTĖ –

Brūkštelejimai

Matymas

Parėjęs į namus tu pamatai, kad liko tikrai tavo namo pamatai.

Aukštyn kojom

Kai kuriuose miestuose stovi aukštyn kojom apversti namai, o už įėjimą į juos ima pinigų. Aš galiu nemokamai parodyti savo aukštyn kojom apverstą butą.

Kvadratas

Būdamas vaikas mokykloje su kitais mokiniais žaisdavau kvadratą. Matyt, šį žaidimą mėgo teatro režisierius E. Nekrošius, nes pastatė legendinį spektaklį „Kvadratas“.

Perėja

Net jeigu avite adidus, kai eisite per perėją, vis vien būkite atidūs.

Reitingai

Šeštadienį „Lietuvos ryto“ paskelbtuose reitinguose matosi, kad pasitikėjimas Bažnyčia Lietuvoje mažiausias per 25 metus. O jau seniai populiarumo reitingo viršūnėje yra ugniagesiai gelbėtojai. Reikėtų ugniagesius su kaukiančiomis ir blizgančiomis mašinomis, iš žarnų besiliejančiomis putomis ir nedegiais kombinezonais pasiūsti laikyti mišiu. O kunigai tegu per gaisrus kalba maldas ir režia pamokslus, kad ugnis neplistų, ir gesina ją besiplaiktančiais sutanų padurkais.

Pavojus

Vasario pabaigoje per žinias pranešė, kad Paryžiuje tuoj sprogs pagolijos. Spec. tarnybų vėl laukia įtemptas darbas: gyventojų evakuacija iš pavojingų vietų ir parduotuvų, salonų bei įstaigų vitrinų saugojimas nuo galimos didelės žalos.

Tolis

Anatolijus, draugų vadinamas Toliku ar tiesiog Tolia, siaučiant uraganui Anatolijui sėdėjo prie jūros ir degindamas tolį žvelgė į tolį.

Kainos

Kažin ką apie didėjančias kainas galvoja Kainas ir netgi Abelis?

Palūkanos

Važiuodamas į Vilnių matau upelį Lukną ir kaimą Paluknį. Net kelionėje negaliu pailsėti nuo minčių apie palūkanas...

Keiksmazodžiai

Daug kam patinka keiktis rusiškai vartojant matus. Na, kai link taromato sklindant prastam aromatai artinasi eilinis alaus mėgėjas, tai tas žodis didelės disharmonijos nesukelia, bet kai link bankomato ar paštomato žengia inteligentas, matai čia jau nelabai dera. O kai šviesuolis savo žmonai sako, kad eina pasiimti knygų į knygomatą, keiktis išvis nederėtų.

Gemzė

Gemzės reklamoj žmogus kaip pūkelis šokinėja nuo akmens ant akmens. Prisirišęs gemzės užlipau ant Puntuko ir nuo jo pabandžiau nušukti iki Laimės žiburio. Dabar slankioju su ramentais ir jokia gemzė nepadeda.

Regina

Regina „Reginos“ viešbutyje dainuoja regį ir regi Regimantą Adomaitį.

Oro pavojus

Vakare prisivalgę žirnių su spirgučiais visą naktį perdėm pėrdėm.

Šūvis

Snaiperis, pamatęs neatsargiai galvą iškišusį prieš kareivį, nusišypsojo: šaunū, tuomet šaunu.

Dviračiai

Vienas sporto žurnalistas rašė veltui, kitas ne veltui, o trečias „Vueltoj“.

Ramunės Pigagaitės nuotrauka

Robinzonas

Robinzonas – Robinas Hudus, sėdintis zonoj ir vilkintis kombinezoną.

Rinkimai

Kęstutis Tubis dalyvavo Anykščių mero rinkimuose ir pateko į antrą turą. Vyriausioji rinkimų komisija dėl tam tikrų netinkamų darbų pašalino jį iš rinkimų, bet teismas jam vėl suteikė galimybę grumtis dėl mero posto. Ilgą laiką buvo neaišku – *to be or not to be* Kęstučiui Tubiui Anykščių mero rinkimuose.

Pokyčiai

Dėl Vilniaus mero posto varžėsi A. Zuokas ir V. Benkuskas. Po rinkimų paprastas Benkuskas virto (Tai) Ben(t)kunsku.

Stotelė

Autobusas veža į „Ateities“ stotelę. Įlipęs ten važiuoju, nes noriu pažiūrėti, kaip atrodo ateitis. Bet ten nuvykus ateitis virto dabartim, o netrukus praeitim.

Uodų puota

Mėgstamiausia Lietuvos uodų daina yra „Purpurinis vakaras“, nes joje lyrinis herojus prisiliubėjęs samanės krenta veidu į samanas. Tuomet uodai netrukdomi ir niekieno nevaržomi gali atsigerti šio žmogaus kraujo, kuriame yra nemenkas promilių kiekis, tad ir uodai kartu apgrista.

„Tuborgas“

1980 metais Vimbldono teniso turnyro finale susigrūmė švedas B. Borgas ir amerikietis J. McEnroe. Mačas buvo itin įtemptas ir jame prireikė visų penkių setų. Tvyrant mirtinai tylai finalą stebintis ir švedą palaikantis Anglijos lietuvis suriko: „Tu Borgas ar ne?“ Tai išgirdęs danų alaus kompanijos vadybininkas naują alų pavadino „Tuborgu“.

Spausdintuvas

Kiek daug gali šiuolaikinės technologijos. Net žymios ir garsios princesės atspausdintas atvaizdas padaro ją prin(t)cese.

Albanija

Kažkada Al Bano ir Romina Power sudainavo dabar jau legendinę dainą „Felicità“. Tuomet Rominos ir Al Bano duetas tapo populiarius Albanijoje, kurioje gyveno apie milijoną albanų.

Paguoda

Viena močiutė pasiguodė kitai, kad anūkas nupirktą žaislą greitai trenkia į kampa. Pagalvojau, jog močiutė turėtų džiaugtis, kad žaislą trenkia į kampa, o ne jai į snukį.

Tatoo

Tatoo meistras Rūtenis daro Rūtai rūtos tatuiruotę.

Sukimas

Rudas prūsas, baltas rusas, suka sūka juodą ūsą.

Rasa

Basa Rasa su ilga kasa dirba NASA ir mėgsta serialą „Casa de papel“.

Kaina

Nuėjęs į prekybos centrą IKI vis stebiuosi, kad ten labai brangios prekės. Pažįstami man pritaria sakydami, kad IKI brangiausia parduotuvė. Pagalvojau: juk ir Lietuva yra brangi, o ją daug kas myli.

Sveikata

Užrašas ant ligoninės sienos skelbia: sveiki atvykę! Kokio velnio vykti į ligoninę, jeigu esi sveikas?!

Saporas

Japonijos mieste Sapore ore kabo pora porų odos sporų.

Diržas

Policininkas sustabdęs automobilį keleivio paklausė, kodėl jis be diržo. Keleivis pakėlė megtinį ir parodė savo kelnių diržą.

Kaimynystė

Lazdijuose ant vieno namo kabo du užrašai: SAUGI KAIMYNYSTĖ ir ADVOKATAS.

– AIDAS KELIONIS –

MARTYNAS PUMPUTIS

Žadintuvas

Ei, eufemizmų narkatos,
Ei, eufemizmų dyleriai, klausykite.
Pasirodė nauja publikacija.

Jeį pakeliui nėra spaudos kiosko,
Bėkit į stendą 5.A05 žiūrėt,
ar ne apie jus parašyta.

Kas teršia upes?

Buitinė technika ir baldai dugne.
Mūsų dėdės ir kaimynai,
Įridenantys po padangų komplektą.
Žemės ūkis, netyčiom tręšiantis dumblius.
Smulkių užmiesčio gamyklų vamzdynai,
Pumpuojantys chemikalus, atliekas,
Plastiko dalelių sankaupas.
Farmacijos įmonės,
Dėl kurių ešeriams nebeskauda galvos.

Ir, aišku, poetai,
Kurie vis brenda ir brenda į upes
Vienas po kito
Norėdami kažkuo įsitikinti
Ar pasipuikuoti giliu filosofijos išmanymu.

Pamąstymai

1.

Jeį rašytojų poros išsiskirtų,
Įdomu, ar pakeistų penkių žvaigždučių įvertinimus
Vienas kito knygoms *goodreadsuose*?

2.

Jeį literatūra yra šventas dalykas,
O draugystė dar šventesnis, ar tai reiškia,
Kad literatūrinės premijos – sakralumo viršūnė?

3.

Jeį prasti rašytojai tampa kritikais,
O prasti poetai – bardais,
Kuo tampa prasti kritikai?

Naktis su patyčiomis

Priėjau prie šulinio,
Šis neužkaltas, virvė nesutrūnijus, kibiras pririštas,
Leidžiu jį žemyn. Beveik dugną pasiekė,
O vandens kaip nėra, taip nėra.
Pricina kita mano pusė:
„Ką, užrašo neskaitei?“
Žengiu žingsnį atgal, į stogelį pažiūriu.
Parašyta: poezija, metapoezija ir metametapoezija.

Taigi geriu ir spjaudau, geriu ir spjaudau,
Kad visiškai neišdžiūtų.

Pusamžio poeto prašymas į išankstinę pensiją

– Pirašiau daug, pirašiau gerai,
Pakanka solidžiai rinktinei.
Apnuoginau asmeninius skausmus,
Pyktį, baimę ir ilgesį,
Nepasitikėjimą tiesa bei gėriu.
Metafizikos geizerį pakeičiau kriokliu.
Įėjau į istoriją:
Buvau savitas,
Buvau provokatyvus –
Aštrios minties
(Dar aštresnio liežuvio).
Savo rankomis kastravau estetiką.
Padariau įtaką bendraamžiams,
Dabar darau jaunimui,
Be to, esu premijuotas,
Tad leiskit kūrybos nebeskaidyt į eilutes.

– Na gerai jau, gerai, nugalėtoju,
Rašyk tuos romanus,
Štai – išrišimas.

Senas klasikas

2019 liepa:
Redaktoriam, štai paskutinė mano eilėraščių publikacija.
Daugiau nebus, todėl reikia išspausdinti.

2020 sausis:
Šitie aštuoni ir viskas,
Baigės eilėraščiai.
Leidėjau, galime sudaryti rinktinę.

2021 kovas:
Redaktoriam, dabar jau tikrai paskutinis
poetinis pasispaudydas,
Negi žurnale nepapublikuosi...

2023 rugpjūtis:
Leidėjau, teikiam paraišką,
Štai naujausio mano rinkinio rankraštis!

Be nuomos

Poetai myli savo žmonas,
Kai kurie labiau myli svetimas,
Tikras talentas atitraukti poeto mintis nuo žmonos.

Vieniems poetams modernizmo padėtas
Ir postmodernizmo skaldomas ego pagrindas,
Arba žema savivertė, jei kalbėsime žmonių kalba,
Pakiša koją,
Atsiskliautę jie tampa keisti:
Garsiai keikiasi, tranko durimis
Viešuoju,
Lyg būtų alum apsiplėję ar apsišlapinę.
Kad ir metaforiškai.

Ech, tikri vaikvyriai,
Jie laiko nuoskaudas už žvaigždutes *goodreadsuose*,
Grižę iš pristatymo visą vakarą ir dar kelis rytus
Apie mane galvoja daugiau negu apie savo
Ar svetimą žmoną.

Štai taip va savo talentą ir įrodžiau.

JK žodžiai kritikui

Žinai, nors ir nepamenu, dėl ko miriau
Ir tuo labiau dėl ko prisikėliau –
Tikrai ne dėl šito.

Nekalbėsiu jums alegorijomis,
Nereikės interpretuoti pamokslų,
Įsidėmėkit tezes:

Tai, kad eilėraštyje nuskamba tėvo vardas,
Nepadaro jo vertingo.

Tai, kad poezijoje atsiskleidžia tam tikra filosofija,
Nepaverčia jos gera.

Jeį antipoezija tapo komplimentu,
Antikritika netaps.

Kartais atrodo, kad bestselerių parafrazės
Atima jūsų blaivumą,
O kraujas juk dar nesupilstytas.

Atminkit: būti apšauktam Judu yra garbė.
Ypač siauruose jūsų ratuose,
Todėl netuščiažodžiaukit savo vardu,
O aš netuščiažodžiausiu savuoju.

Deal?

Aiški linija žodžių ant sienos

Ar tikrai
Toks
Skaidymas
Visada
Yra
Motyvuotas
Nesvarbu jog
Avangardo
Atstovai
Kartais taip
Darė

Tik nemeluokit kad
Kiekviename
Atskirtame
Žodyje
Atsiveria
Kažkokia
Nauja
Nematyta
Prasmė
Kuri
Kitaip
Neatsiskleis

Juk už
Eilutes
Jau nebemoka
Ar moka?

Šiaurės vasara – su „Šiaurės Atėnais“!

Užsiprenumeruoti galima bet kuriame pašte arba
internetinėje svetainėje www.prenumeruok.lt.